

ΕΚΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2024

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	3
I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΣΤΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	7
I. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	7
ii. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	10
Εισαγωγικά - Κατάσταση κατά τις 31/12/2023	10
Κίνδυνος αναχρηματοδότησης	14
Κίνδυνος επιτοκίου	14
Συναλλαγματικός κίνδυνος	14
Κίνδυνος ρευστότητας	15
III. ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ	17
i. ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ	17
ii. ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	23
iii. ΑΓΩΓΕΣ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ	29
iv. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΓΗΣ	31
IV. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, ΤΙΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ-ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	34
i. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	34
ii. ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ/ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ/ ΚΡΑΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	42
iii. ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	46
iv. ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	50

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΤΑ	Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΓΔΔΧ	Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους
ΓεΣΥ	Γενικό Σύστημα Υγείας
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΔΚ	Έκθεση Δημοσιονομικών Κινδύνων
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΜΟ	Ευρωπαϊκό Μεσοπρόθεσμο Ομόλογο
ΕΜΣ	Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας
ΕΜΤΝ	Euro Medium Term Note
ΙΕΣΠ	Ιδρύματα Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών
ΚΔ	Κυπριακή Δημοκρατία
ΚΕΔΙΠΕΣ	Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων
ΚΟΑΓ	Κυπριακός Οργανισμός Αναπτύξεως Γης
ΚΦΙΚΒ	Κεντρικός Φορέας Ισότιμης Κατανομής Βαρών
ΜΕΔ	Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια
ΜΣΔΔΧ	Μεσοπρόθεσμη Στρατηγικής Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους
ΟΑΥ	Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας
ΟΔΔ	Οντότητες Δημοσίου Δικαίου
ΟΔΣ	Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος
ΟΕΣ	Οντότητες Ειδικού Σκοπού
ΟΚΥπΥ	Οργανισμός Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας
ΣΑΑ	Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
ΣΕΚ	Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων
ΣΚΤ	Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα
ΣΣΧΑ	Σχέδιο Στέγασης Οικογενειών με Χαμηλά Εισοδήματα
ΤΑΕ Πελατών ΕΠΕΥ	Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών ΕΠΕΥ
ΤΑΕ Πελατών Τραπεζών	Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών Τραπεζών
ΥΣ	Υπουργικό Συμβούλιο

Βάσει του άρθρου 58 του περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου του 2014 (Ν.20(Ι)/2014), ο Υπουργός Οικονομικών είναι υπεύθυνος για την εποπτεία των δημοσιονομικών κινδύνων που ενδέχεται να έχουν σημαντική επίπτωση στα δημόσια οικονομικά. Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, ο Υπουργός Οικονομικών ετοιμάζει και υποβάλλει Έκθεση Δημοσιονομικών Κινδύνων μαζί με τον ετήσιο κρατικό Προϋπολογισμό, αναλύοντας τους πιθανούς δημοσιονομικούς κινδύνους που έχει αναγνωρίσει αναφέροντας και μέτρα μετριασμού τους.

Σε γενικές γραμμές, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι διαχωρίζονται σε κινδύνους που προκύπτουν από το εσωτερικό περιβάλλον και σε κινδύνους από το εξωτερικό περιβάλλον.

Οι κίνδυνοι που προκύπτουν από το **εσωτερικό περιβάλλον**, παρατίθενται πιο κάτω¹:

- Προκλήσεις που προκύπτουν από αυξήσεις στις λειτουργικές δαπάνες, (κυρίως λόγω της αστάθειας των τιμών των καυσίμων και ενέργειας), και του κόστους κατασκευαστικών έργων (ένεκα της αύξησης του κόστους των πρώτων υλών).
- Από δάνεια που παραχωρήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια μέσω διαφόρων Οντοτήτων Δημοσίου Δικαίου (ΟΔΔ) και άλλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών σε φυσικά πρόσωπα και καθίστανται μη εξυπηρετούμενα.
- Ενεργοποίηση ενδεχόμενων υποχρεώσεων που πηγάζουν από κρατικές εγγυήσεις.
- Αύξηση δαπανών για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους λόγω αύξησης των επιτοκίων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και της σταδιακής απόσυρσης του προγράμματος ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ καθώς και της πολιτικής που θα ακολουθήσει η ΕΚΤ ως προς την αγορά ομολόγων μέσω της επανεπένδυσης χρέους που λήγει στο χαρτοφυλάκιο της και κατ' επέκταση αύξησης των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων.
- Από τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις που δύναται να προκύψουν σε βάρος της Δημοκρατίας από μη βιώσιμα συνταξιοδοτικά ταμεία, δικαστικές υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον της Δικαιοσύνης.
- Αρνητικές οικονομικές επιδόσεις των Κρατικών οργανισμών, των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των συμβάσεων που έχουν γίνει στα πλαίσια Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα.
- Από ενδεχόμενη επιβολή προστίμων λόγω μη συμμόρφωσης, μερικώς ή πλήρως, με το Κοινοτικό Κεκτημένο, όπως για παράδειγμα η επιβολή προστίμου στα πλαίσια της καταδικαστικής απόφασης σχετικά με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων.
- Εξελίξεις σχετικά με το Τερματικό Βασιλικό που αφορούν σε ενδεχόμενες αποζημιώσεις πέραν των €400 εκ..

¹ Η σειρά με την οποία αναφέρονται οι κίνδυνοι **δεν** εξαρτάται από την πιθανότητα να συμβούν ή/ και το μέγεθος του αντίκτυπου.

- Επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών από την ενδεχόμενη ανάγκη χρηματοδότησης των ελλειμμάτων του ΟΚΥΠΥ για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από την περίοδο που έχει καθοριστεί από την σχετική νομοθεσία, και η οποία έληγε στις 31/05/2024, αφού με βάση τον περί Ίδρυσης Οργανισμού Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας (Τροποποιητικό) Νόμο του 2024, η περίοδος αυτή εκτείνεται μέχρι τις 31/05/2025, ή/και από τη μη ανάληψη υποχρεώσεων που προβλέπεται από το ΓεΣΥ από το σφαιρικό προϋπολογισμό του ΟΑΥ.
- Απώλεια εσόδων, από τυχόν μη επίτευξη οροσήμων συγχρηματοδοτούμενων έργων και έργων του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ).
- Δαπάνες που ενδέχεται να προκύψουν από τυχόν αυξημένη ροή μεταναστών.

Οι κίνδυνοι που προκύπτουν από το **εξωτερικό περιβάλλον** αφορούν κυρίως τα πιο κάτω²:

- Ο κίνδυνος επαναφοράς των πληθωριστικών πιέσεων λόγω της συνεχιζόμενης σύρραξης μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας αλλά και των εχθροπραξιών στη Μέση Ανατολή και το ενδεχόμενο της ασύμμετρης επέκτασής τους.
- Άλλες αρνητικές εξελίξεις στις οικονομίες άλλων χωρών με επιπτώσεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς της κυπριακής οικονομίας, που θα οδηγήσουν σε χαμηλότερο (από τον προβλεπόμενο) ρυθμό ανάπτυξης και επιδείνωσης των δημοσιονομικών δεικτών, (π.χ. δημοσιονομικό ισοζύγιο, δημόσιο χρέος, ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών), καθώς και του επιπέδου ανεργίας.
- Συνέχιση ή και επιβολή νέων κυρώσεων στη Ρωσία και τη Λευκορωσία, με άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στην ευρωπαϊκή οικονομία, συμπεριλαμβανομένης της Κυπριακής οικονομίας και κατά κύριο λόγο στον τομέα των υπηρεσιών. Οι επιπτώσεις αυτές περιλαμβάνουν και την συνέχεια στη διατάραξη της εφοδιαστικής αλυσίδας, καθώς και σημαντική αύξηση του πληθωρισμού, ο οποίος διαβρώνει το πραγματικό εισόδημα των πολιτών, με αρνητικές επιπτώσεις στην κατανάλωση και στα έσοδα του κράτους.
- Επιβάρυνση των δημόσιων δαπανών λόγω συνεπειών από την κλιματική αλλαγή, όπως φυσικές καταστροφές και ανάγκη για αποζημιώσεις στον γεωργικό τομέα.
- Επιδείνωση γεωπολιτικών εξελίξεων που θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομική δραστηριότητα.

Επισημαίνεται ότι, τα πρόσφατα γεγονότα (βλ. Ρωσική εισβολή, πόλεμος στη Μέση Ανατολή και Πανδημία), έχουν αναδείξει την ανάγκη για την διαρθρωτική στήριξη των τομέων παραγωγής, με σκοπό τη δημιουργία μίας ανταγωνιστικής και αυτάρκης οικονομίας. Λαμβάνοντας υπόψη τους πιο πάνω κινδύνους, παραμένει η ανάγκη για τη διατήρηση μιας συνετούς και υπεύθυνης οικονομικής πολιτικής για αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων και παράλληλα την προώθηση στοχευμένων μεταρρυθμιστικών και επενδυτικών δράσεων. Οι πιο πάνω στοχεύσεις θα ενισχύσουν την ανθεκτικότητα και ευελιξία της κυπριακής οικονομίας και θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας υψηλής

² Η σειρά με την οποία αναφέρονται οι κίνδυνοι **δεν** εξαρτάται από την πιθανότητα να συμβούν ή/ και το μέγεθος του αντίκτυπου.

προστιθέμενης αξίας ώστε να αντιμετωπίζονται οι προκλήσεις τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό περιβάλλον με αποτελεσματικότητα και συνέπεια.

Τα κύρια μέτρα που έχουν ληφθεί ή προγραμματίζεται να ληφθούν για Μετριασμό των πιο πάνω κινδύνων είναι τα ακόλουθα:

- Μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός σχεδιασμός στην βάση ρεαλιστικών παραδοχών και αυστηρή προσήλωση στον στόχο του ισοσκελισμένου / πλεονασματικού προϋπολογισμού.
- Μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις ύψους €1,22 δις μέχρι το 2026, μέσω της υλοποίησης του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, με έμφαση στην πράσινη μετάβαση και τον ψηφιακό μετασχηματισμό.
- Μέτρα ενίσχυσης της ανάπτυξης και διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης της οικονομίας, με τη μετάβαση σε πιο δυναμικές μορφές ανάπτυξης και την προώθηση νέων παραγωγικών τομέων, όπως της τεχνολογίας, της έρευνας, της πράσινης μετάβασης και της κυκλικής οικονομίας, οι οποίοι θα δημιουργήσουν νέες και ποιοτικές θέσεις εργασίας.
- Μέτρα ανακούφισης των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού για την αντιμετώπιση της ακρίβειας, ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν.
- Διαρθρωτικές αλλαγές στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, περιλαμβανομένης της ορθολογικής εφαρμογής της μεταρρύθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και της ενίσχυσης της διακυβέρνησης και της εποπτείας των ΟΔΔ.
- Παρακολούθηση των δανείων που παραχωρήθηκαν με κυβερνητικές εγγυήσεις σε συστηματική βάση.
- Λήψη σειράς μέτρων για διαχείριση των μεταναστευτικών ροών.

II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΣΤΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

I. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Εισαγωγικά

Οι μακροοικονομικές παραδοχές αποτελούν τη βάση της διαμόρφωσης της εκάστοτε οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής οι οποίες αντικατοπτρίζονται στην κατάρτιση του κρατικού Προϋπολογισμού. Οποιοσδήποτε μεταβολές στις μακροοικονομικές προβλέψεις δύναται να δημιουργήσουν κινδύνους τόσο από πλευράς εσόδων όσο και από πλευράς δαπανών και κατ' επέκταση να επηρεάσουν αρνητικά την πορεία των δημοσίων οικονομικών και τις χρηματοδοτικές ανάγκες.

Πιο συγκεκριμένα, ο Προϋπολογισμός είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος σε παραμέτρους όπως ο ρυθμός ανάπτυξης, ο πληθωρισμός και η διακύμανση των επιτοκίων. Από τις μεταβολές των πιο πάνω δύναται να επηρεαστούν σημαντικά τόσο τα έσοδα όσο και οι δαπάνες. Η μείωση του ρυθμού ανάπτυξης οδηγεί σε μείωση των εσόδων, ενώ παράλληλα η αύξηση του πληθωρισμού και των επιτοκίων έχουν αποτέλεσμα την ανάγκη για αυξημένες δαπάνες. Μεταξύ άλλων, επηρεάζονται οι κοινωνικές παροχές οι οποίες εξαρτώνται από το επίπεδο απασχόλησης καθώς και η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, αποδεικνύεται ότι είναι πολύ σημαντική η στενή παρακολούθηση των μακροοικονομικών εξελίξεων, όπως επίσης και η ανάλυση τους σε σχέση με τις επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά.

Σημειώνεται ότι, το εγχώριο και κυρίως το διεθνές οικονομικό περιβάλλον συνεχίζει να χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα. Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο Μέρος (I) της παρούσας ΕΔΚ, σημαντικοί κίνδυνοι απορρέουν από την συνεχιζόμενη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, τις κυρώσεις από την ΕΕ και τις ΗΠΑ που έχουν επιφέρει άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στην ευρωπαϊκή οικονομία, συμπεριλαμβανομένης της κυπριακής αλλά και τις συνεχιζόμενες εχθροπραξίες στη Μέση Ανατολή. Οι επιπτώσεις αυτές σε συνδυασμό με την εφοδιαστική αλυσίδα που δεν έχει ακόμα επανέλθει στα προ πανδημίας επίπεδα, παρά τη σχετική μείωση των τιμών ενέργειας, των κατασκευαστικών υλικών αλλά και άλλων εμπορευμάτων, διατηρούν ακόμα υψηλό τον δομικό πληθωρισμό. Συνεπακόλουθα, η συνεχιζόμενη περιοριστική πολιτική της ΕΚΤ με την μείωση των επιτοκίων να αναμένεται σταδιακά και σε μικρότερη ένταση με επιπτώσεις στο κόστος δανεισμού τόσο του κράτους όσο και των νοικοκυριών και επιχειρήσεων οδηγούν σε συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος τους και δυνητικά σε μείωση στην κατανάλωση και επενδύσεις.

Από την άλλη πλευρά, οι μακροοικονομικές προβλέψεις βασίζονται σε μερική μόνο συμπερίληψη των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα αλλά και του αντικτύπου των επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων που αναμένεται να υλοποιηθούν στο πλαίσιο του ΣΑΑ. Πρόσθετες νέες επενδύσεις πέραν αυτών που περιλαμβάνονται στο ΣΑΑ δεν συνυπολογίζονται πλήρως στο βασικό σενάριο, λόγω του ότι είναι δύσκολο στο παρόν στάδιο να ποσοτικοποιηθεί η ετήσια επίπτωση. Οι επενδύσεις αυτές συνδέονται με τους τομείς της ενέργειας, της υγείας και της εκπαίδευσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εξελίξεις όσον αφορά το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο δεν περιλαμβάνονται στο βασικό σενάριο και αποτελούν ανοδικό κίνδυνο.

Ανάλυση Κινδύνων

Οι κύριες παραδοχές σε σχέση με το βασικό σενάριο καθώς και οι εκτιμήσεις κινδύνων, συνοψίζονται στον πιο κάτω Πίνακα:

<u>Μακροοικονομικός Δείκτης</u>	<u>Βασικό Σενάριο</u>	<u>Εκτίμηση Κινδύνων</u>
1. <u>Ρυθμός ανάπτυξης</u>	Συνέχιση του πολέμου μεταξύ Ρωσίας-Ουκρανίας με αποκλιμάκωση, διατήρηση των κυρώσεων προς την Ρωσία και συνέχιση των εχθροπραξιών μεταξύ Ισραήλ-Χαμάς χωρίς κλιμάκωση.	Περαιτέρω κλιμάκωση του πολέμου μεταξύ Ρωσίας-Ουκρανίας ή/και επιβολή νέων κυρώσεων προς την Ρωσία ή/και κλιμάκωση του πολέμου στο Ισραήλ-Χαμάς με συνεπακόλουθες επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία
2. <u>Επιτόκια</u>	Η ΕΚΤ θα αρχίσει μειώσεις από τον Ιούνιο και μετά, πιο αργά και σε μικρότερο βαθμό από ότι αναμενόταν αρχικά.	Περαιτέρω καθυστέρηση στην μείωση των επιτοκίων ή/και μικρότερη και με πιο αργό ρυθμό μείωση με επιπτώσεις στην κατανάλωση, στις επενδύσεις καθώς στις δαπάνες για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους.
3. <u>Πληθωρισμός</u>	Περαιτέρω μείωση του πληθωρισμού το 2024 σε σχέση με 2023 και μείωση του στο 2% το 2025.	Μικρότερη μείωση του πληθωρισμού από την αναμενόμενη, με επακόλουθο τη συνέχιση της διάβρωσης του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών/ καταναλωτών.
4. <u>Αγορά Εργασίας</u>	Περαιτέρω μείωση ποσοστού ανεργίας.	Πιο αργή μείωση/στασιμότητα ή/και αύξηση του ποσοστού ανεργίας λόγω των δύσκολων εξωτερικών συνθηκών.

Πίνακας 1

Η εξέλιξη του πρωτογενούς ισοζυγίου και του δημόσιου χρέους, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, παρουσιάζεται στο πιο κάτω διάγραμμα:

Διάγραμμα 1

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Το γεγονός και μόνο ότι οι μακροοικονομικές προβλέψεις στις οποίες βασίζεται ο Προϋπολογισμός είναι κατά γενικό κανόνα συνετές και ρεαλιστικές, καταδεικνύει ότι ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι για τα δημόσια οικονομικά.

Συγκεκριμένα, κατά την ετοιμασία του Προϋπολογισμού για το έτος 2023, προβλεπόταν δημοσιονομικό ισοζύγιο της τάξης του 1,7% του ΑΕΠ, ενώ το τελικό αποτέλεσμα ήταν πλεόνασμα 3.1% του ΑΕΠ, αποκλίνοντας θετικά κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με τις αρχικές εκτιμήσεις. Η θετική αυτή εξέλιξη στα δημόσια οικονομικά ήταν αποτέλεσμα κυρίως του υψηλότερου ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης με θετικές προεκτάσεις στην αγορά εργασίας με αποτέλεσμα σημαντικά μεγαλύτερου ρυθμού αύξησης των δημοσίων εσόδων σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο.

Όσον αφορά το 2ο εξάμηνο του 2024, στο πλαίσιο της αναθεώρησης των προβλέψεων του Υπουργείου Οικονομικών για την υποβολή του Προγράμματος Σταθερότητας 2024-27, η πρόβλεψη για το δημοσιονομικό ισοζύγιο ήταν πλεόνασμα της τάξης του 0,3% του ΑΕΠ, ενώ τα τελικά αποτελέσματα για το υπό αναφορά εξάμηνο του τρέχοντος έτους κατέδειξαν δημοσιονομικό πλεόνασμα ύψους 1,3% του ΑΕΠ, δηλαδή θετική απόκλιση από το στόχο κατά 1 ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ. Η σημαντικά θετική αυτή απόκλιση, οφείλεται κατά κύριο λόγο στα ιδιαίτερα πιο αυξημένα από ότι αρχικά αναμενόταν έσοδα, απόρροια της περαιτέρω βελτίωσης της οικονομικής δραστηριότητας που αντικατοπτρίζεται σε αύξηση της ζήτησης και των επενδύσεων.

Εισαγωγικά - Κατάσταση κατά τις 31/12/2023

Η συνέχιση του θετικού ρυθμού αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ κατά 2.5% το 2023, αν και μειωμένος σε σχέση με το 2022, ήταν ένας από τους υψηλότερους σε όλη την ευρωζώνη, χάρη στην πειθαρχημένη δημοσιονομική πολιτική και την ανθεκτικότητα που επέδειξε η κυπριακή οικονομία παρά τις δυσμενείς γεωπολιτικές εξελίξεις. Ένεκα τούτου, τα δημόσια οικονομικά παρουσίασαν ισχυρό δημοσιονομικό πλεόνασμα, το οποίο μαζί με την αξιοποίηση μέρους των ρευστών διαθεσίμων για κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών του κράτους, συνέβαλαν στη μείωση του ύψους του δημόσιου χρέους. Το δημόσιο χρέος αντιστοιχούσε σε €23,04 δισ. στα τέλη του 2023 σε σύγκριση με €23,77 δισ. στα τέλη του 2022, καταγράφοντας μείωση κατά €0,7 δισ.. Συγκεκριμένα, ο δείκτης δημόσιου χρέους ως προς το ΑΕΠ κατέγραψε μείωση κατά 8.3 ποσοστιαίες μονάδες, προσεγγίζοντας το 77.3%, σε σχέση με 85.6% στα τέλη του 2022.

Η λήξη χρέους το 2023 ανήλθε στα €1,7 δισ. (εξαιρουμένου του κυλιόμενου χρέους που αφορά τα Γραμμάτια Δημοσίου) εκ του οποίου ποσό ύψους €1,0 δισ. αφορούσε τη λήξη χρέους ενός Ευρωπαϊκού Μεσοπρόθεσμου Ομολόγου (ΕΜΟ/EMTN), €0,5 εκ. λήξη χρέους εγχώριων ομολόγων και το υπόλοιπο αφορούσε την αποπληρωμή δανείων αλλά και ομολόγων προς φυσικά πρόσωπα. Η κύρια χρηματοδότηση κατά το 2023 προήλθε μέσω της άντλησης €1 δισ. από την έκδοση ΕΜΟ / EMTN, €122,75 εκ. μέσω δανείων καθώς και €20 εκ. από εκδόσεις ομολόγων προς φυσικά πρόσωπα. Το απόθεμα των ρευστών διαθεσίμων διατηρήθηκε καθ'όλη τη διάρκεια του έτους σε επίπεδο που πληρούσε όλες τις προϋποθέσεις της Μεσοπρόθεσμης Στρατηγικής Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους (ΜΣΔΔΧ), καλύπτοντας ταυτόχρονα, επαρκώς τις χρηματοδοτικές ανάγκες της Δημοκρατίας, τόσο για το έτος 2023 όσο και για το έτος 2024.

Το μεγαλύτερο μερίδιο του δημόσιου χρέους το 2023 αφορούσε τα ΕΜΟ, με το ποσοστό τους να προσεγγίζει το 58.8%, ενώ τα επίσημα δάνεια από διεθνείς οργανισμούς αποτελούσαν σε ποσοστό περίπου 36%. Η μέση διάρκεια λήξης του χρέους ήταν τα 7.0 έτη, ενώ του εμπορεύσιμου χρέους ήταν 8.0 έτη στο τέλος του 2023 σε σύγκριση με 7.3 έτη και 7.9 στο τέλος του 2022. Ο δείκτης του εμπορεύσιμου χρέους, παρά τη μικρή πτώση του, ικανοποιεί τον στόχο που περιλήφθηκε στη ΜΣΔΔΧ του Γραφείου Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΓΔΔΧ) και βρίσκεται πολύ κοντά στον αντίστοιχο δείκτη της ευρωζώνης. Το χρέος σε κυμαινόμενο και σταθερό επιτόκιο αποτελούσε το 30.5% και 69.5% του χρέους αντίστοιχα, ενώ το χρέος σε ξένο νόμισμα εκμηδενίστηκε (0% επί του συνολικού δημόσιου χρέους) από το 2020, όταν η ΚΔ προχώρησε σε πρόωρη αποπληρωμή του ανεξόφλητου δανείου προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ).

Όσον αφορά τις αποδόσεις των κυβερνητικών ομολόγων, αξίζει να αναφερθεί ότι σχεδόν για όλο το 2023 ευθυγραμμίζονταν με την πλειοψηφία των αποδόσεων των κυβερνητικών ομολόγων της ευρωζώνης και τα μικρά και περιστασιακά άλματα ανόδων και καθόδων που σημειώθηκαν, ημερολογιακά, οφείλονταν μεταξύ άλλων παραγόντων στην απορρόφηση της αύξησης του βασικού επιτοκίου της ΕΚΤ, στην ανθεκτικότητα της κυπριακής οικονομίας στους εξωτερικούς κραδασμούς και στο βελτιωμένο προφίλ πιστοληπτικής ικανότητας της ΚΔ. Τέλος, οι διαφορές των αποδόσεων (spreads) των 10-ετών ομολόγων έναντι αντίστοιχων επιλεγμένων ομολόγων κρατών - μελών της ευρωζώνης, σημείωσαν πτωτική πορεία παρά τη συνέχιση των γεωπολιτικών εξελίξεων και των αυξήσεων των επιτοκίων από την ΕΚΤ, παρουσιάζοντας μικρή μεταβλητότητα κατά τη διάρκεια του έτους 2023.

Εξελίξεις εντός 2024

Οι αγορές ομολόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την πρώτο τρίμηνο του έτους 2024 παρέμειναν ασταθείς με τους επενδυτές να προσαρμόζουν τις προσδοκίες τους για τη μελλοντική πορεία των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ. Οι αποδόσεις των ομολόγων της ευρωζώνης κατέγραψαν μείωση την περίοδο αυτή, η οποία ήταν πιο εμφανής για τα μακροπρόθεσμα ομόλογα έναντι των βραχυπρόθεσμων ομολόγων. Οι διαφορές στις αποδόσεις των ομολόγων των κρατών μελών της ευρωζώνης σημείωσαν μια σταθερή μείωση, ειδικά αυτές που αφορούσαν ομόλογα με υψηλότερες αποδόσεις.

Μέχρι τις 31/5/2024, η υλοποίηση του Ετήσιου Χρηματοδοτικού Προγράμματος 2024 βρισκόταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα, αφού η ΚΔ άντλησε κάτω του 1% του μέγιστου συνολικού ποσού δανεισμού που αφορούσε κυρίως την εκταμίευση ενός ποσού ύψους €32,75 εκ. για την χρηματοδότηση υπό εξέλιξη έργων. Στις 19/6/2024, πραγματοποιήθηκε η έξοδος της Κυπριακής Δημοκρατίας στις αγορές ομολόγων με την έκδοση ενός νέου ΕΜΟ αναφοράς ύψους €1 δισ., η συναλλαγή η οποία αποτελεί και την κύρια πηγή χρηματοδότησης για το 2024, αυξάνοντας το ποσοστό υλοποίησης του Ετήσιου Χρηματοδοτικού Προγράμματος περίπου στο 87% (εξαιρουμένου του κυλιόμενου χρέους).

Οι παράγοντες που αναμένεται να επηρεάσουν τις αγορές κρατικών ομολόγων το έτος 2024 είναι, μεταξύ άλλων:

- Η πορεία του πληθωρισμού,
- Η πορεία των επιτοκίων ως αποτέλεσμα της χάραξης της νομισματικής πολιτικής από την ΕΚΤ, και
- Οι Προεδρικές εκλογές του 2024 στις ΗΠΑ, που αναμένεται να αναδείξουν σημαντικές προκλήσεις για τους επενδυτές και για τους υπεύθυνους χάραξης νομισματικής πολιτικής.

Τέλος, σημαντική πρόκληση για περαιτέρω ενίσχυση του θετικού ρυθμού ανάπτυξης στην κυπριακή οικονομία, γεγονός που συνδέεται άμεσα με τη διαμόρφωση των χρηματοδοτικών αναγκών της ΚΔ, αποτελεί η όσο το δυνατό υψηλότερη απορρόφηση κεφαλαίων, μέσω του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και η διοχέτευσή τους στην πραγματική οικονομία μέσα στα επόμενα χρόνια.

Αποδόσεις των ομολόγων της Κυπριακής Δημοκρατίας στη δευτερογενή αγορά

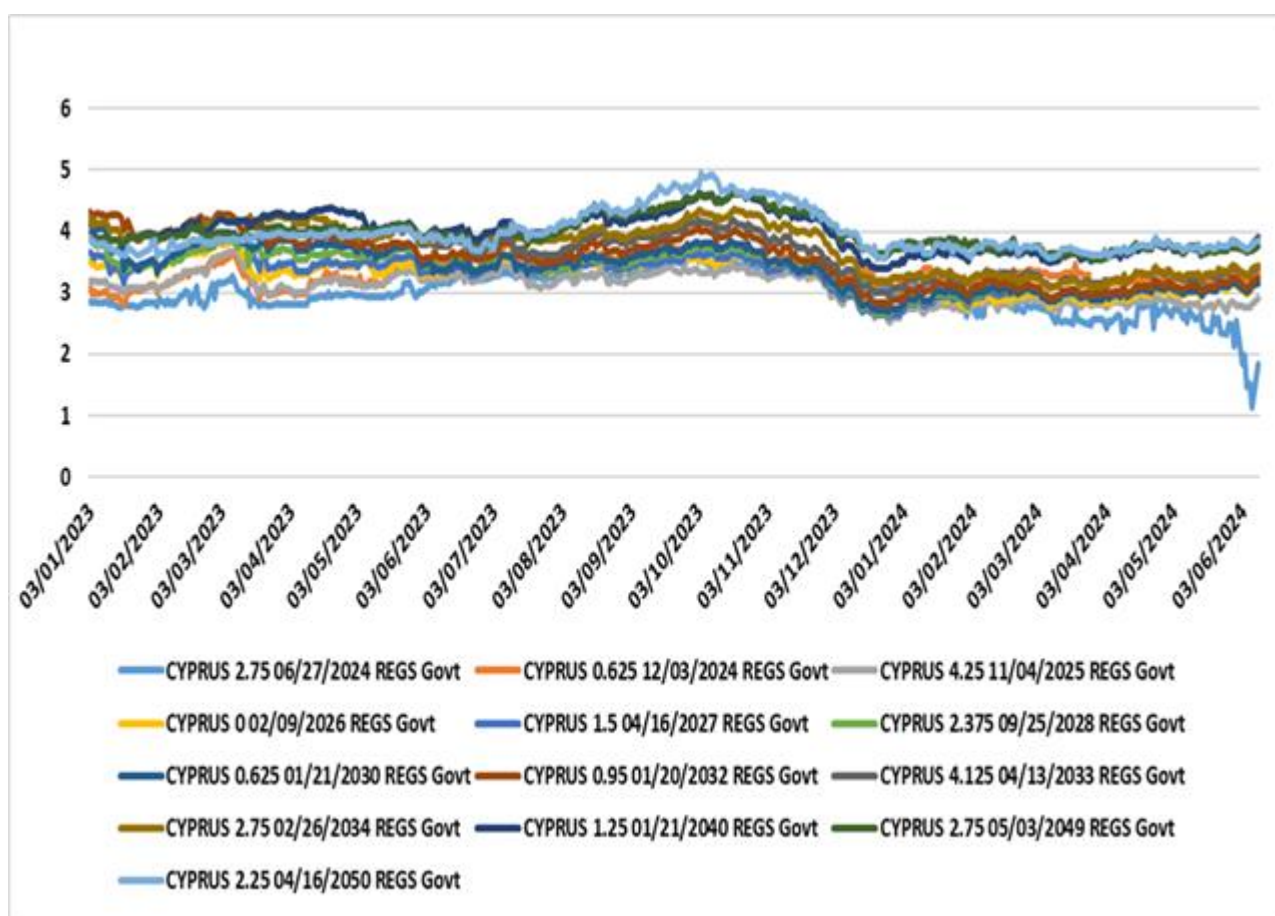
Το διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζει την μεταβλητότητα των αποδόσεων των ομολόγων αναφοράς της ΚΔ στη δευτερογενή αγορά από τις αρχές του 2023 μέχρι σήμερα, που εκδόθηκαν μέσω του προγράμματος ΕΜΟ (EMTN) τα οποία υπόκεινται στο Αγγλικό Δίκαιο και είναι εισηγμένα στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου.

Όπως διαφαίνεται από το πιο κάτω διάγραμμα, οι αποδόσεις των ομολόγων της ΚΔ παρουσίασαν μια σταθερότητα μέσα στο έτος 2023 με μικρή μεταβλητότητα εξαιτίας διαφόρων παραγόντων, που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Συγκεκριμένα, η συμπεριφορά της αγοράς κατέδειξε έναν επιμερισμό των δεκατριών ΕΜΟ (EMTN) αναφοράς της ΚΔ σε τέσσερις κύριες ομάδες. Τα μεσοπρόθεσμα ομόλογα λήξεως 2027, 2028, 2030, 2032 καθώς και το νέο εκδοθέν ομόλογο λήξεως 2033 αποτέλεσαν την πρώτη ομάδα ομολόγων που κινήθηκαν σε παρόμοια πορεία, σημειώνοντας μείωση άνω των 100 μονάδων βάσης μέχρι το τέλος του 2023 από τις αντίστοιχες τιμές στην αρχή του έτους. Η εν λόγω μείωση κυμάνθηκε μεταξύ 105 και 143 μονάδων βάσης. Η δεύτερη ομάδα ομολόγων λήξεως 2026 και 2034, κατέγραψε μείωση της τάξης των 50 έως 100 μονάδων βάσης μέχρι το τέλος του 2023 από τις αντίστοιχες τιμές στην αρχή του

έτους. Η τρίτη ομάδα που περιλαμβάνει τα πιο βραχυπρόθεσμα ομόλογα λήξεως 2024 και 2025 και τα πολύ μακροπρόθεσμα ομόλογα λήξεως 2040, 2049 και 2050, κινήθηκαν ομοιόμορφα και προς το τέλος του έτους οι αποδόσεις κατέγραψαν μείωση στο εύρος από 0 έως 50 μονάδες βάσης σε σύγκριση με την αρχή του έτους. Η τέταρτη ομάδα ομολόγων περιλαμβάνει μόνο το 7ετές ομόλογο λήξεως 2024, το οποίο σημείωσε αύξηση κατά 12 μονάδες βάσης στο τέλος του 2023 σε σύγκριση με την αρχή του έτους προσεγγίζοντας τις 297 μονάδες βάσης.

Στη συνέχεια, το 2024, οι αποδόσεις των ομολόγων της ΚΔ συνεχίζουν να καταγράφουν μείωση, αντανakλώντας μεταξύ άλλων τη βελτίωση του προφίλ πιστοληπτικής ικανότητας της ΚΔ και των ισχυρών προοπτικών ανάπτυξης σε σύγκριση με τις χώρες της ίδιας κατηγορίας/επιπέδου (peer countries).

Εντούτοις, παραμένει μεγάλη αβεβαιότητα μέσα στο 2024 από τις γεωπολιτικές εξελίξεις με ότι αυτό συνεπάγεται στην εφοδιαστική αλυσίδα, στην τιμή των καυσίμων και των πρώτων υλών αλλά και από την νομισματική πολιτική που θα ακολουθήσει η ΕΚΤ.

Διάγραμμα 2

Πιστοληπτικές Αξιολογήσεις

Το 2023, τρεις από τους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης αναβάθμισαν το αξιόχρεο του μακροπρόθεσμου ομολόγου της ΚΔ, δύο εκ των οποίων κατά μια βαθμίδα εντός της επενδυτικής κατηγορίας, και ο ένας εξ αυτών, ο οίκος Moody's, κατά δύο βαθμίδες. Οι οίκοι S&P's και Fitch επιβεβαίωσαν την πιστοληπτική ικανότητα του αξιόχρεου του μακροπρόθεσμου ομολόγου της ΚΔ στην επενδυτική κατηγορία, διαμορφώνοντας την προοπτική από σταθερή σε θετική. Να σημειωθεί ότι, ο οίκος Moody's ήταν ο τελευταίος οίκος που διατηρούσε την ΚΔ στην μη επενδυτική κατηγορία, οπότε με τη διπλή αναβάθμιση επιτεύχθηκε η επαναφορά του αξιόχρεου του μακροπρόθεσμου ομολόγου της ΚΔ στην επενδυτική κατηγορία από όλους τους οίκους αξιολόγησης.

Το Μάρτιο του 2023, ο οίκος S&P's, εξέδωσε πιστοληπτική γνωμοδότηση, επιβεβαιώνοντας το αξιόχρεο του μακροπρόθεσμου ομολόγου της ΚΔ σε «BBB», διατηρώντας την προοπτική σε σταθερή, ενώ στην έκθεση του τον Σεπτέμβριο του 2023, επιβεβαίωσε το αξιόχρεο του μακροπρόθεσμου ομολόγου της ΚΔ διαμορφώνοντας την προοπτική από σταθερή σε θετική, υποδηλώνοντας την πιθανότητα πιστοληπτικής αναβάθμισης εντός των επόμενων 12 - 24 μηνών εάν πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Τον ίδιο μήνα, ο οίκος DBRS Morningstar επιβεβαίωσε το αξιόχρεο του μακροπρόθεσμου ομολόγου της ΚΔ σε «BBB» και την προοπτική ως σταθερή. Το Σεπτέμβριο του 2023, ο εν λόγω οίκος προχώρησε σε αναβάθμιση του αξιόχρεου του μακροπρόθεσμου ομολόγου της ΚΔ κατά μια βαθμίδα σε «BBB high» από «BBB» και διατήρησε την προοπτική σε σταθερή.

Επιπλέον, τον Μάρτιο του 2023, ο οίκος Fitch προχώρησε σε αναβάθμιση του αξιόχρεου του μακροπρόθεσμου ομολόγου της ΚΔ κατά μία βαθμίδα σε «BBB» από «BBB-» διατηρώντας την προοπτική σε σταθερή, ενώ τον Ιούνιο του 2023 σε νέα έκθεση του, επιβεβαίωσε το αξιόχρεο του μακροπρόθεσμου ομολόγου της ΚΔ σε «BBB» με σταθερή προοπτική. Στην τελευταία έκθεση του οίκου, το Δεκέμβριο του 2023, ο οίκος επιβεβαίωσε το αξιόχρεο του μακροπρόθεσμου ομολόγου της ΚΔ σε «BBB» και διαμόρφωσε την προοπτική από σταθερή σε θετική.

Τον Απρίλιο του 2023, ο οίκος Moody's εξέδωσε πιστοληπτική γνωμοδότηση επιβεβαιώνοντας το αξιόχρεο του μακροπρόθεσμου ομολόγου της Κυπριακής Δημοκρατίας σε «Ba1» και διατηρώντας την προοπτική σε θετική. Το Σεπτέμβριο του 2023, ο εν λόγω οίκος, αναβάθμισε το αξιόχρεο του μακροπρόθεσμου ομολόγου της Κυπριακής Δημοκρατίας κατά δύο (2) βαθμίδες, σε «Baa2» από «Ba1», κατατάσσοντας την ΚΔ στην επενδυτική κατηγορία, και διαμόρφωσε την προοπτική από θετική σε σταθερή.

Οι πιστοληπτικές αξιολογήσεις που έλαβαν χώρα κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024 ήταν και πάλι θετικές για την ΚΔ. Ο οίκος DBRS Morningstar επαναβεβαίωσε την πιστοληπτική ικανότητα του αξιόχρεου της ΚΔ σε «BBB high» διατηρώντας την προοπτική σε σταθερή ενώ ο οίκος Moody's επαναβεβαίωσε την πιστοληπτική ικανότητα της ΚΔ σε «Baa2», διαμορφώνοντας όμως την προοπτική σε θετική. Τον Ιούνιο του 2024, ο οίκος Fitch και S&P's προχώρησαν σε αναβάθμιση του αξιόχρεου της ΚΔ κατά μία (1) βαθμίδα από «BBB» σε «BBB+», διατηρώντας ταυτόχρονα την προοπτική σε θετική, αφήνοντας πιθανό το ενδεχόμενο για νέα αναβάθμιση εντός των επόμενων 12-24 μηνών.

Εν κατακλείδι, όλα τα συμπεράσματα από τις πιστοληπτικές αξιολογήσεις καταδεικνύουν τα βήματα σταθερότητας και προόδου της κυπριακής οικονομίας.

Οίκος	Πιστοληπτική Αξιολόγηση	Ημερ. Τελευταίας Αξιολόγησης	Επόμενη Αξιολόγηση
DBRS Morningstar	BBB (high) (Σταθερή προοπτική)	22/03/2024	20/09/2024
Fitch	BBB+ (Θετική προοπτική)	07/06/2024	06/12/2024
Standard and Poor's	BBB+ (Θετική προοπτική)	14/06/2024	13/12/2024
Moody's	Baa2 (Θετική προοπτική)	24/05/2024	22/11/2024

Ανάλυση Κινδύνων

Κίνδυνος αναχρηματοδότησης

Στις 31/12/2023, η μέση σταθμική διάρκεια του συνολικού δημόσιου χρέους ήταν τα 7.0 έτη, ενώ στις 30/4/2024 ο δείκτης αυτός διαμορφώθηκε στα 6.8 έτη, κατόπιν των πρόωρων αποπληρωμών δανείων που έχουν εκτελεστεί αλλά και την λήξη χρέους που συνετελέσθει, μέχρι και το τέλος Απριλίου του 2024. Ένας άλλος δείκτης που χρησιμεύει ως ένδειξη συσσώρευσης κινδύνου αναχρηματοδότησης είναι το χρέος που λήγει εντός των επόμενων 5 ετών. Στις 31/12/2023, το χρέος που έληγε εντός πενταετίας ήταν 51.2% επί του συνολικού δημόσιου χρέους, εκ των οποίων το 9.4% να λήγει εντός των επόμενων 12 μηνών. Στις 30/4/2024, το χρέος που έληγε εντός των επόμενων 5 ετών αυξήθηκε στο 50.8% και το χρέος που έληγε εντός των επόμενων 12 μηνών είχε αυξηθεί οριακά στο 9.6%.

Κίνδυνος επιτοκίου

Στις 31/12/2023 το συνολικό δημόσιο χρέος σε κυμαινόμενα επιτόκια αυξήθηκε κατά μισή ποσοστιαία μονάδα σε σύγκριση με πέρσι και δη στο 30.5%. Η αύξηση οφείλεται στο ότι η πλειοψηφία του χρέους που αποπληρώνεται τιμολογείται με σταθερό επιτόκιο. Η εικόνα αυτή ενδέχεται να διαφοροποιηθεί από το 2025 και εντεύθεν, λόγω έναρξης της σταδιακής εξόφλησης δανείων του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ), που αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των δανείων που φέρουν κυμαινόμενο επιτόκιο. Τέλος, στις 30/4/2024 το ποσοστό χρέους σε κυμαινόμενο επιτόκιο ανήλθε στο 32.1%.

Συναλλαγματικός κίνδυνος

Όπως προαναφέρθηκε, από τις 27/2/2020, το χρέος σε ξένο νόμισμα εκμηδενίστηκε λόγω της πρόωρης αποπληρωμής του δανείου που λήφθηκε από το ΔΝΤ. Έκτοτε, η γενικότερη πολιτική είναι η έκδοση χρέους μόνο σε ευρώ.

Κίνδυνος ρευστότητας

Στο παρόν στάδιο, διατηρείται ένα απόθεμα ρευστών διαθεσίμων που εκτιμάται ότι είναι ικανοποιητικό για να καλύψει τις προβλεπόμενες χρηματοδοτικές ανάγκες των επόμενων 9 με 12 μηνών, ανά πάσα

στιγμή και καθ'όλη τη διάρκεια (δηλ. σε κυλιόμενη βάση) του τρέχοντος έτους 2024 και το οποίο περιορίζει τον κίνδυνο ρευστότητας σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Εξέλιξη βασικών δεικτών κινδύνου χαρτοφυλακίου δημόσιου χρέους:

	31/12/2021	31/12/2022	30/06/2023	31/12/2023	30/04/2024
Μέση Σταθμική Διάρκεια Χρέους (σε έτη)	7.6	7.3	7.4	7.0	6.8
Χρέος που λήγει εντός 5 ετών (% επί συνόλου)	42.5%	45.6%	43%	51.2%	50.8%
Ποσοστό Χρέους σε κυμαινόμενο επιτόκιο	29%	30.2%	29.7%	30.5%	32.1%

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Κίνδυνος αναχρηματοδότησης

Για σκοπούς μείωσης του κινδύνου αναχρηματοδότησης, βασική επιδίωξη του Υπουργείου Οικονομικών είναι ο περιορισμός μεγάλης λήξης χρέους σε μεμονωμένα ή και διαδοχικά έτη, εξομαλύνοντας, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, το χρονοδιάγραμμα αποπληρωμής χρέους.

Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στο ποσοστό χρέους που λήγει εντός ενός έτους και εντός πέντε ετών, δείκτες οι οποίοι είναι ικανοποιητικά συγκρίσιμοι με τους αντίστοιχους δείκτες του μέσου όρου της ΕΕ.

Κίνδυνος επιτοκίου

Για την συγκράτηση του κινδύνου επιτοκίου σε αποδεκτά επίπεδα, η ανάληψη νέου δανεισμού στις πλείστες των περιπτώσεων γίνεται σε σταθερά επιτόκια. Επιπρόσθετα, από 1^η Ιανουαρίου 2024 έχουν ξεκινήσει οι δημοπρασίες μέρους του πλεονάσματος ρευστών διαθεσίμων στη βάση του πλαισίου επενδυτικής πολιτικής ρευστών διαθεσίμων που εγκρίθηκε από τον Υπουργό Οικονομικών. Οι καταθέσεις ρευστών διαθεσίμων συμβάλλουν θετικά στους καταβληθέντες από την Κυπριακή Δημοκρατία τόκους που αφορούν την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους.

Κίνδυνος ρευστότητας

Για σκοπούς περιορισμού του κινδύνου ρευστότητας, το Υπουργείο Οικονομικών διατηρεί απόθεμα ρευστότητας σε ύψος ικανό να καλύπτονται οι ανάγκες των επόμενων 9 με 12 μηνών σε κυλιόμενη βάση. Στο τέλος του 2023 το συνολικό απόθεμα ρευστών διαθεσίμων υπερκάλυπτε τις χρηματοδοτικές ανάγκες του 2024 γεγονός που εν μέρει αποδίδεται και στην καλύτερη από την αναμενόμενη εικόνα των δημόσιων οικονομικών της ΚΔ. Ο στόχος αυτός θα παραμείνει συντηρητικός εφόσον διατηρείται μια αβεβαιότητα στις αγορές εξαιτίας της συνέχισης της Ρωσο-ουκρανικής κρίσης, της πολεμικής σύγκρουσης στη Μέση Ανατολή με ότι αυτό συνεπάγεται για την παγκόσμια οικονομία. Τέλος, μέσω της συνέχισης διατήρησης των ρευστών διαθεσίμων σε επίπεδο που να καλύπτει τις χρηματοδοτικές ανάγκες των επόμενων 9 με 12

μηνών επιτυγχάνεται ταυτόχρονα να διατηρηθεί σε χαμηλά επίπεδα τόσο ο κίνδυνος ρευστότητας αλλά και ο κίνδυνος αναχρηματοδότησης.

Συμπέρασμα: Με βάση τα πιο πάνω, οι σημαντικότεροι κίνδυνοι που είναι συνυφασμένοι με τη διαχείριση του δημόσιου χρέους, επιγραμματικά, συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Κίνδυνος για αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχολογία / εμπιστοσύνη των επενδυτών σε επίπεδο ευρωπαϊκής και διεθνούς αγοράς κεφαλαίων εξαιτίας:
(α) κίνδυνου παρατεταμένης διατήρησης των επιτοκίων στα τρέχοντα επίπεδα, (β) κίνδυνου πρόσβασης στις αγορές.
- Ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις στις αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας των κρατών, ειδικότερα της ευρωζώνης, συμπεριλαμβανομένης και της ΚΔ.
- Ο πληθωρισμός και η αύξηση στις τιμές πρώτων υλών και καυσίμων, που με την σειρά τους επιφέρουν ακρίβεια στα βασικά αγαθά,
- Ο οικονομικός αντίκτυπος από την συνεχιζόμενη Ρωσο-ουκρανική κρίση μέσα από το πλαίσιο των περιορισμών συναλλαγών και εμπορίου, αλλά και τις κυρώσεις που τέθηκαν σε ισχύ και συνεχώς ανανεώνονται και εμπλουτίζονται,
- Η πολεμική σύρραξη στη Μέση Ανατολή, και
- Σε διεθνές επίπεδο, οι γεωπολιτικοί κίνδυνοι που προαναφέρθηκαν, σε ένα ρευστό οικονομικό περιβάλλον εξαιτίας του ευμετάβλητου πληθωρισμού, πέραν των όποιων οικονομικών και δημοσιονομικών επιπτώσεων που θα επιφέρει, πιθανώς να δημιουργήσει ένα περιβάλλον αβεβαιότητας που θα επηρεάσει τον ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης. Αυτό θα οδηγήσει τους επενδυτές στην αποφυγή και επανεκτίμηση κινδύνων, με αποτέλεσμα την αναταραχή στις κεφαλαιαγορές αλλά και με πιθανές συνέπειες την αύξηση των αποδόσεων και τη μείωση της ρευστότητας. Καταληκτικά, μέχρι το τέλος του 2024 αναμένεται να αναδειχθούν σημαντικές προκλήσεις για τους επενδυτές και για τους υπεύθυνους χάραξης νομισματικής πολιτικής.

Παρά το σημαντικό ύψος των αποθεμάτων των ρευστών διαθεσίμων και τις προσδοκώμενες εισροές κεφαλαίων από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της ΕΕ, οι πιο πάνω κίνδυνοι συνηγορούν υπέρ της διατήρησης ενός ικανοποιητικού ύψους ρευστών διαθεσίμων. Εφόσον η διατήρηση των ρευστών προς το παρόν επιτυγχάνεται με νέο δανεισμό και αύξηση του δημόσιου χρέους, μια τέτοια διατήρηση επιβάλλεται να περιορισθεί εντός των πλαισίων βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους, μέσω της ορθολογικής εφαρμογής της Μεσοπρόθεσμης Στρατηγικής Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους.

III. ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ

Ι. ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

Εισαγωγικά

Το υπόλοιπο των δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση στις 31 Μαρτίου 2024 ανέρχεται σε **€1.486 εκ.** (2023: €1.568 εκ.) και αντιστοιχεί σε **2.600** (2022: 2.901) Κυβερνητικές Εγγυήσεις³.

Το υπόλοιπο των δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση αναλύεται στον Πίνακα 2 πιο κάτω:

Υπόλοιπα Δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση κατά την 31 Μαρτίου, 2024 και 2023

Κατηγορία/ Υπό κατηγορία	Αριθμός Εγγυήσεων 31/3/24	Υπόλοιπο δανείων 31/3/24 (€ 000)	Αριθμός Εγγυήσεων (% επί του Συνόλου) 31/3/24	Υπόλοιπο δανείων (% επί του συνόλου) 31/3/24	Αριθμός Εγγυήσεων 31/3/23	Υπόλοιπο δανείων 31/3/23 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκ.	95	181.383	4%	13%	97	191.946	-10.563
Δήμοι	76	178.551	3%	13%	78	188.970	-10.419
Κοινοτικά Συμβούλια	19	2.832	1%	0%	19	2.976	-144
Εταιρίες	43	12.628	2%	1%	45	14.423	-1.795
Άλλες Εταιρίες	4	3.962	0%	0%	5	4.757	-795
Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	39	8.666	2%	1%	40	9.666	-1.000
Οντότ. Δημ. Συμφέροντος	77	722.911	3%	52%	75	729.010	-6.099
Άλλοι Οργ. Δημ. Συμφέρ.	10	191.124	0%	14%	6	130.561	60.563
Δημόσιοι Οργανισμοί	11	139.247	0%	10%	12	163.359	-24.112
Συμβούλια Αποχετεύσεως	56	392.540	2%	28%	57	435.090	-42.550
Φυσικά Πρόσωπα/ Καταναλωτικά	2.324	111.204	89%	8%	2.620	115.906	-4.702
Μικροεπιχ./ Επιχειρηματικά	743	46.111	29%	3%	850	46.043	68
Στεγαστικά	1.563	63.895	60%	5%	1.750	68.611	-4.716
Φυσ. Προσ./ Καταναλωτικά	18	1.198	1%	0%	20	1.252	-54
Υποσύνολο 1	2.539	1.028.126	98%	74%	2.837	1.051.285	-23.159

³ Η κυβερνητική εγγύηση που εκδόθηκε προς όφελος της Ελληνικής Τράπεζας για το δανειακό χαρτοφυλάκιο της πρώην Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας (νυν ΣΕΔΙΠΕΣ) δεν περιλαμβάνεται στην παρούσα κατάσταση. Το υπόλοιπο του καλυμμένου δανειακού χαρτοφυλακίου κατά την 31 Δεκεμβρίου 2023 (στοιχεία ΚΕΔΙΠΕΣ) ανερχόταν σε €1,09 δις. Η κάλυψη αφορά το 90% των ζημιών. Χρεώνεται ετήσιο τέλος εγγύησης.

Κατηγορία/ Υπό κατηγορία	Αριθμός Εγγυήσεων 31/3/24	Υπόλοιπο δανείων 31/3/24 (€ 000)	Αριθμός Εγγυήσεων (% επί του Συνόλου) 31/3/24	Υπόλοιπο δανείων (% επί του συνόλου) 31/3/24	Αριθμός Εγγυήσεων 31/3/23	Υπόλοιπο δανείων 31/3/23 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	61	352.948	2%	26%	64	406.240	-53.292
Τράπεζες	61	352.948	2%	26%	64	406.240	-53.292
Υποσύνολο 2	2.600	1.381.074	100%	100%	2.901	1.457.525	-76.451
EC - Sure		38.115				38.115	0
EC – Support Ukraine		5.502				5.502	0
EFSF		24.670				30.469	-5.799
Εκτοπισθ. Συνεργ. Εταιρίες ⁴		36.534				36.534	0
Ταμεία Προνοίας		196				163	33
Σύνολο	2.600	1.486.091	100%	100%	2.901	1.568.308	-82.217

Πίνακας 2

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 2 πιο πάνω και από προηγούμενες ΕΔΚ, οι Κυβερνητικές Εγγυήσεις τα τελευταία χρόνια μειώνονται συνεχώς, τόσο αριθμητικά όσο και το υπόλοιπο τους. Κατά την περίοδο Μαρτίου 2023 - Μαρτίου 2024, σχεδόν όλες οι κατηγορίες εγγυημένων δανείων παρουσίασαν μείωση στο υπόλοιπο τους. Ως αποτέλεσμα, η συνολική μείωση στο υπόλοιπο των Κυβερνητικών Εγγυήσεων κατά την πιο πάνω περίοδο ανήλθε στα **€82 εκ.**

Για τις μειώσεις που σημειώθηκαν στην πλειοψηφία των διάφορων κατηγοριών εγγυημένων δανείων, έχουν συμβάλει οι πιο κάτω παράγοντες:

- Η συνεχής παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ).
- Η εφαρμογή της πολιτικής που προκύπτει από την Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με Αρ. 79.384 ημερομηνίας 2/9/2015 για παραχώρηση νέων Κυβερνητικών Εγγυήσεων μόνο για αναπτυξιακά έργα στη βάση κριτηρίων και μη παραχώρηση νέων Κυβερνητικών Εγγυήσεων σε φυσικά πρόσωπα. Επίσης, νέες εγγυήσεις παραχωρούνται μόνο μετά από αξιολόγηση της ικανότητας αποπληρωμής του δανείου από τον αιτητή της εγγύησης.
- Η εφαρμογή Σχεδίου που εγκρίθηκε από την Κυβέρνηση για τη διαχείριση ΜΕΔ που παραχωρήθηκαν με έγκριση του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών και Εγγύηση της Κυβέρνησης.
- Οι αποπληρωμές υφιστάμενων εγγυημένων δανείων.

⁴ Δάνεια με Κυβερνητική Εγγύηση τα οποία δόθηκαν από την πρώην Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα σε Εκτοπισθείσες Συνεργατικές Εταιρείες στο παρελθόν για πληρωμή των καταθέσεων των προσφύγων.

Αναλύοντας τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον Πίνακα 2 πιο πάνω, φαίνεται ότι:

- Παρόλο που ο αριθμός των Κυβερνητικών Εγγυήσεων προς όφελος **Φυσικών Προσώπων** αποτελεί το μεγαλύτερο ποσοστό επί του συνόλου του αριθμού των δανείων (**2024: 89,4%, 2023: 90,3%,**), εντούτοις σε δανειακό υπόλοιπο οι εγγυήσεις αυτές αποτελούν μόνο το **8,1%** (2023: 8,0%), του συνολικού υπολοίπου των εγγυημένων δανείων στις 31 Μαρτίου του 2024. Το φαινόμενο αυτό είναι διαχρονικό.
 - Από το σύνολο των Κυβερνητικών Εγγυήσεων στις 31 Μαρτίου 2024, ένα πολύ μικρό ποσοστό της τάξης του **3,0%** (2022: 2,6%), αντιστοιχεί σε εγγυήσεις που παραχωρήθηκαν σε **Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος (ΟΔΣ)**. Το μικρό όμως αυτό ποσοστό των Κυβερνητικών Εγγυήσεων, αντιστοιχεί στο **52,3%** (2022: 50,0%) του υπολοίπου των εγγυημένων δανείων της αντίστοιχης περιόδου.
- Τα δάνεια που παραχωρούνται σε ΟΔΣ προορίζονται για τη διεκπεραίωση μεγάλων αναπτυξιακών έργων. Ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων από την πιο πάνω κατηγορία δανείων / Κυβερνητικών Εγγυήσεων είναι πολύ μικρός, αφού το ποσοστό μη εξυπηρέτησης τους είναι πολύ μικρό (βλέπε Πίνακα 3 πιο κάτω).
- Ένα άλλο μικρό ποσοστό σε αριθμό εγγυήσεων της τάξης του **3,7%** (2023: 3,3%) αφορά εγγυήσεις που παραχωρήθηκαν σε **ΑΤΑ**. Το μικρό αυτό συγκριτικά ποσοστό αντιστοιχεί στο **13,1%** του υπολοίπου των δανείων στις 31 Μαρτίου 2024 (2023: 13,1%). Να σημειωθεί ότι, η Κυβέρνηση από 1 Ιανουαρίου 2018 έχει αναλάβει την αποπληρωμή όλων των πληρωτέων δόσεων των δανείων της πιο πάνω κατηγορίας και ως εκ τούτου ο κίνδυνος για ενδεχόμενες μελλοντικές ζημιές έχει εκλείψει, καθώς αυτές έχουν αποκρυσταλοποιηθεί.

Κατάσταση δανείων

Πιο κάτω, παρουσιάζεται η κατάσταση δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση στις 31 Μαρτίου 2024 συγκριτικά με την αντίστοιχη ημερομηνία του 2023:

Μη εξυπηρετούμενα / Εξυπηρετούμενα δάνεια με Κυβερνητική Εγγύηση 31 Μαρτίου 2024 ν 2023

Κατηγορία/ Υπό κατηγορία	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2024	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2024 (€ 000)	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2024 (% επί του συνόλου δανείων)	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2023	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2023 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Μη - Εξυπηρετούμενα	1.019	150.541	11%	1.099	159.360	-8.819
Εταιρίες	27	4.411	0%	28	4.442	-31
Άλλες Εταιρίες	2	12	0%	3	11	1
Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	25	4.399	0%	25	4.431	-32
Φυσικά Πρόσωπα/ Καταναλωτικά	954	82.855	6%	1.030	82.829	26
Μικροεπιχειρήσεις/ Επιχειρηματικά	482	42.607	3%	516	41.922	685
Στεγαστικά	461	39.236	3%	500	39.790	-554
Φυσικά πρόσωπα/ Καταναλωτικά	11	1.012	0%	14	1.117	-105
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	18	3.334	0%	18	4.999	-1.665
Κοινοτικά Συμβούλια	16	2.125	0%	16	2.017	108
Δήμοι	2	1.209	0%	2	2.982	-1.773
Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	15	59.916	4%	16	67.065	-7.149

Κατηγορία/ Υπό κατηγορία	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2024	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2024 (€ 000)	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2024 (% επί του συνόλου δανείων)	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2023	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2023 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Άλλοι Οργανισμοί Δημοσίου Συμφέρ.	3	31.874	2%	3	30.561	1.313
Συμβούλια Αποχετεύσεως	12	28.042	2%	13	36.504	-8.462
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	5	25	0%	7	25	0
Τράπεζες	5	25	0%	7	25	0
Εξυπηρετούμενα	1.581	1.230.533	89%	1.802	1.298.165	-67.632
Εταιρίες	16	8.218	1%	17	9.980	-1.762
Άλλες Εταιρίες	2	3.951	0%	2	4.745	-794
Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	14	4.267	0%	15	5.235	-968
Φυσικά Πρόσωπα/ Καταναλωτικά	1370	28.348	2%	1.590	33.077	-4.729
Μικροεπιχειρήσεις/ Επιχειρηματικά	261	3.503	0%	334	4.121	-618
Στεγαστικά	1.102	24.659	2%	1.250	28.821	-4.162
Φυσικά πρόσωπα / Καταναλωτικά	7	186	0%	6	135	51
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	77	178.049	13%	79	186.947	-8.898
Δήμοι	74	177.342	13%	76	185.988	-8.646
Κοινοτικά Συμβούλια	3	707	0%	3	959	-252
Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	62	662.995	48%	59	661.945	1050
Άλλοι Οργανισμοί Δημοσίου Συμφέρ.	7	159.250	12%	3	100.000	59.250
Συμβούλια Αποχετεύσεως	44	364.498	26%	44	398.586	-34.088
Δημόσιοι Οργανισμοί	11	139.247	10%	12	163.359	-24.112
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	56	352.923	26%	57	406.216	-53.293
Τράπεζες	56	406.216	29%	57	406.216	0
Σύνολο	2.600	1.381.074	100%	2.901	1.457.525	-76.451

Πίνακας 3

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 3, **89,1%** (2023: 89,0%) του συνολικού υπολοίπου δανείων στις 31 Μαρτίου 2024 ήταν Εξυπηρετούμενα, ενώ το υπόλοιπο **10,9%** (2023: 11,0%) έχει κατηγοριοποιηθεί από τους εμπλεκόμενους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς ως Μη Εξυπηρετούμενα.

Από το σύνολο των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων, ο μεγαλύτερος αριθμός (**2024: 954 από τα 1.019 ή 93,6%** / 2023: 1.030 από τα 1.099 ή 93,7%), αφορά δάνεια που παραχωρήθηκαν σε Φυσικά Πρόσωπα.

Για τα πιο πάνω δάνεια, οι εξασφάλισεις που παραχωρήθηκαν κατά τη λήψη του δανείου ήταν ακίνητη περιουσία στις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου. Ως εκ τούτου, η οποιαδήποτε καταβολή Κυβερνητικής Εγγύησης για την πιο πάνω κατηγορία δανείων, όχι μόνο θα αυξήσει τις δαπάνες του Κράτους αλλά και η όποια εξασφάλιση περιουσιακών στοιχείων δεν θα επιφέρει κανένα έσοδο που να μετρίαζε τον δημοσιονομικό αντίκτυπο.

Για μείωση των πιο πάνω ζημιών, το Υπουργικό Συμβούλιο (ΥΣ), με Απόφαση του με Αρ. 88.439 και ημερ. 6/11/2019, ενέκρινε Σχέδιο με βάση το οποίο οι πρωτοφειλέτες που διέθεταν στις 31/12/2019, Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια που παραχωρήθηκαν με έγκριση του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών, μπορούν να διευθετήσουν τα δάνεια τους, είτε με άμεση αποπληρωμή του εναπομείναντος κεφαλαίου του δανείου τους και η Κυβέρνηση να καταβάλει το υπόλοιπο των τόκων/άλλων εξόδων, είτε να προβούν σε αναδιάρθρωση του εναπομείναντος κεφαλαίου και με την σταδιακή αποπληρωμή των

αναδιαρθρωμένων δανείων τους, η Κυβέρνηση θα καταβάλλει τους τόκους/άλλα έξοδα που εκκρεμούσαν κατά την αναδιάρθρωση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων.

Στόχος του πιο πάνω Σχεδίου είναι η υποβοήθηση πρωτοφειλετών των ΜΕΔ για διευθέτηση τους και μετατροπή τους σε βιώσιμα δάνεια.

Πέραν των πιο πάνω, σημειώνεται επίσης ότι από τον πιο πάνω αριθμό ΜΕΔ, για **355** δάνεια (2023: 358), συνολικού υπολοίπου στις 31 Μαρτίου 2024 **€46.472.438** (2023: €43.838.944) έχουν κληθεί οι Κυβερνητικές τους Εγγυήσεις, αλλά δεν έχουν πληρωθεί ακόμη, ενώ για άλλα **41** (2023: 42) Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια, τα οποία είχε κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους και έχει πληρωθεί, παραμένει ένα μικρό υπόλοιπο ύψους **€107.348** (2022: €100.348).

Ανάλυση κινδύνων

Για υπολογισμό των κινδύνων καταβολής χρημάτων ή/και δημιουργίας ζημιών που πιθανόν να υποστεί η Κυβέρνηση στο μέλλον λόγω της σύνθεσης του υφιστάμενου χαρτοφυλακίου Κυβερνητικών Εγγυήσεων, λαμβάνονται υπόψη διάφοροι παράγοντες, όπως:

- οι κατηγορίες δανείων που συνθέτουν το χαρτοφυλάκιο των Κυβερνητικών Εγγυήσεων και ο πιστοληπτικός κίνδυνος του κάθε δανείου/δανειολήπτη ξεχωριστά,
- κατά πόσο υπάρχουν δάνεια των οποίων η Κυβερνητική Εγγύηση έχει κληθεί για πληρωμή,
- το ύψος των Εξυπηρετούμενων / Μη Εξυπηρετούμενων δανείων,
- η απόδοση των αναδιαρθρωμένων δανείων,
- το είδος της Κυβερνητικής Εγγύησης,
- εξασφαλίσεις που διαθέτουν τα πιο πάνω δάνεια, κλπ.

Έχοντας υπόψη:

- το ύψος των ΜΕΔ (**€151 εκ.** στις 31 Μαρτίου 2024 (2023: €159 εκ.)),
- το γεγονός ότι από τα πιο πάνω ΜΕΔ, **396** δάνεια συνολικού υπολοίπου στις 31 Μαρτίου 2023 **€47 εκ.** έχει ήδη κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους,
- τον κίνδυνο να κληθούν και άλλες Κυβερνητικές Εγγυήσεις Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων, πέραν από αυτές που έχουν ήδη κληθεί (ειδικά εγγυήσεις δανείων τα οποία έχουν τερματιστεί εδώ και αρκετό καιρό και παραμένουν σε εκκρεμότητα), και
- το γεγονός ότι τα περισσότερα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια βρίσκονται στο χαρτοφυλάκιο της Κυπριακής Εταιρείας Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΚΕΔΙΠΕΣ),

Η δημοσιονομική επίπτωση από τον **κίνδυνο** να καλεστούν οι κυβερνητικές εγγυήσεις κρίνεται **σημαντικός αλλά διαχειρίσιμος**.

Να σημειωθεί ότι, τυχόν εξασφαλίσεις που πιθανόν να διαθέτουν τα δάνεια για τα οποία κλήθηκε ή θα κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση, θα μειώσει τις πιθανές ζημιές της Κυβέρνησης από τις αποπληρωμές των Εγγυήσεων. Το ύψος των τελικών ζημιών θα εξαρτηθεί, τόσο από το καθαρό ποσό ανάκτησης (ποσό ανάκτησης μείον κόστος ανάκτησης) όσο και από το χρονικό διάστημα ανάκτησης των οποιονδήποτε ποσών.

Μέτρα διαχείρισης των κινδύνων

Ο κίνδυνος αποπληρωμής υφιστάμενων Κυβερνητικών Εγγυήσεων (ειδικά για τα δάνεια που έχει κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους και για τα δάνεια τα οποία έχουν τερματιστεί εδώ και αρκετό καιρό) είναι μεγάλος. Σε αυτό το ενδεχόμενο, η Κυβέρνηση μπορεί μόνο να μειώσει την όποια πιθανή ζημιά της, μέσω διαδικασιών ανάκτησης των καταβληθέντων ποσών από τους πρωτοφειλέτες / εγγυητές του δανείου ή/και παρεμβάσεις στους δανειστές προτού οι Κυβερνητικές Εγγυήσεις καλεστούν για μετριασμό τόκων και δικηγορικών εξόδων.

Οι διαδικασίες ανάκτησης είναι χρονοβόρες και δαπανηρές και ορισμένες φορές η ανάκτηση οφειλών μπορεί να μην είναι η αναμενόμενη, εντούτοις οι διαδικασίες ανάκτησης μπορεί να επιφέρουν κάποια έσοδα που θα μειώσουν τις ζημιές της Κυβέρνησης από την καταβολή Κυβερνητικών Εγγυήσεων που έχουν κληθεί ή που αναμένεται να κληθούν για πληρωμή.

Επίσης, μετριασμό της πιστωτικής έκθεσης της Κυβέρνησης από τα Εγγυημένα ΜΕΔ, θα επιφέρει και το Σχέδιο που εφαρμόζεται από την Κυβέρνηση για τα δάνεια που παραχωρήθηκαν με έγκριση του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών (ΚΦΙΚΒ) ως επίσης και άλλα Σχέδια τα οποία προωθεί κατά καιρούς. Μέσω των πιο πάνω Σχεδίων, δίνεται η ευχέρεια στους πρωτοφειλέτες να καταβάλουν άμεσα ένα μέρος (εναπομείναν κεφάλαιο) του Μη Εξυπηρετούμενου δανείου τους και η Κυβέρνηση να καταβάλει τους τόκους/έξοδα που χρεώθηκαν στο δάνειο (και ως εκ τούτου η Κυβέρνηση μειώνει μελλοντικές αυξημένες ζημιές) ενώ με την αναδιάρθρωση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων μειώνεται ο πιστωτικός κίνδυνος που έχει αναλάβει η Κυβέρνηση με την παραχώρηση της Εγγύησης (νοουμένου ότι οι πρωτοφειλέτες τηρήσουν τις πρόνοιες του αναδιαρθρωμένου δανείου).

Για τις νέες Κυβερνητικές Εγγυήσεις που παραχωρούνται με την νέα πολιτική της Κυβέρνησης από το 2015, ο κίνδυνος πρόκλησης ζημιάς στο μέλλον έχει μειωθεί αφού:

- έχει δημιουργηθεί ένα πιο ορθολογιστικό πλαίσιο διαχείρισης των Κυβερνητικών Εγγυήσεων - οι νέες Κυβερνητικές Εγγυήσεις που παραχωρούνται έχουν μειωθεί στο ελάχιστο αφού αυτές παραχωρούνται στη βάση κριτηρίων,
- οποιαδήποτε αιτήματα παραχώρησης νέων Εγγυήσεων αξιολογούνται, τόσο από οικονομικής άποψης όσο και από πλευράς πιστωτικών κινδύνων, προτού εγκριθεί οποιοδήποτε αίτημα, και
- γίνεται πιο επισταμένη και συνεχής παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων. Στα πλαίσια αυτά οι απευθείας επαφές με τους δανειολήπτες και τα εμπλεκόμενα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν επιφέρει θετικά αποτελέσματα.

ii. ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

Εισαγωγικά

Τα Δάνεια που παραχωρήθηκαν, είτε απευθείας από την Κυβέρνηση, είτε με κυβερνητικά κεφάλαια μέσω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά την 31 Δεκεμβρίου 2023 ανήλθαν σε €795.638.465 (2022: €854.855.131) και κατηγοριοποιούνται ως ακολούθως:

	2023	2022
	€ 000	€ 000
Ξένες Κυβερνήσεις (i)	82.110	93.089
Δήμοι (ii)	70.211	63.991
Κοινοτικά Συμβούλια (iii)	1.654	1.784
Συμβούλια Αποχετεύσεως (iii)	8.635	9.387
Οργανισμοί Δημόσιου Δικαίου και Άλλοι Οργανισμοί (iv)	502.995	531.740
Εταιρείες και Άλλοι Ιδιωτικοί Οργανισμοί (v)	31.917	58.266
Άλλα Παγιοποιημένα Δάνεια λόγω της Τουρκικής Εισβολής (vi)	41.623	41.653
Δάνεια Πρώην Δανειστικών Επιτροπών	56.493	54.945
Σύνολο	795.638	854.855

Πίνακας 4

Οι πιο πάνω κατηγορίες επεξηγούνται ως ακολούθως:

- (i) Δάνειο που παραχωρήθηκε στην Ελληνική Κυβέρνηση μέσω του Μηχανισμού Στήριξης της Ελλάδας που οργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.
- (ii) Συμφωνίες που υπογράφηκαν μεταξύ της ΚΔ και των Δήμων για:
 - χρηματοδότηση αναπτυξιακών έργων, και
 - ανάκτηση οφειλών που προέκυψαν από την καταβολή Κυβερνητικών Εγγυήσεων.
- (iii) Συμφωνίες που υπογράφηκαν μεταξύ της ΚΔ και των Κοινοτικών Συμβουλίων / Συμβουλίων Αποχετεύσεων για ανάκτηση οφειλών που προέκυψαν από την καταβολή Κυβερνητικών Εγγυήσεων.
- (iv) Τα μεγαλύτερα ποσά δόθηκαν:
 - στον Κεντρικό Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών - **€344,5εκ.** (2022: €364,78εκ.), για υλοποίηση των σκοπών ίδρυσης του (δανειοδότηση σε δικαιούχους πρόσφυγες),
 - στον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης - **€110,59εκ.** (2022: €115,00εκ.), για υλοποίηση της Στεγαστικής Πολιτικής του Κράτους,
 - στον Κυπριακό Οργανισμό Αναπτύξεως Γης - **€47,63εκ.** (2022: €51,68εκ.), με σκοπό την εφαρμογή Σχεδίου Στέγασης Οικογενειών με Χαμηλά και Μέτρια Εισοδήματα.
- (v) Δάνεια:
 - που προέκυψαν κυρίως από την συμφωνία μεταξύ του Κράτους και Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων για παραχώρηση κεφαλαίων ψηλού επιχειρηματικού κινδύνου. Τα δάνεια αυτά

δόθηκαν σε ιδιωτικούς οργανισμούς με σκοπό την συμμετοχή τους στο μετοχικό κεφάλαιο ανταγωνιστικών κυπριακών επιχειρήσεων του παραγωγικού τομέα.

(vi) Τα παγιοποιημένα δάνεια λόγω τουρκικής εισβολής το 1974, αφορούν κυρίως:

- δάνειο που παραχωρήθηκε στην πρώην Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα με σκοπό την αποπληρωμή προσφυγικών καταθέσεων σε εκτοπισθείσες Συνεργατικές Εταιρείες (**€36,53εκ.**),
- δάνειο προς την Αρχή Λιμένων Κύπρου που αφορά την αξία των περιουσιακών στοιχείων λιμανιών που είναι κάτω από τουρκική κατοχή (**€2,81εκ.**), και
- δάνειο προς το Συμβούλιο Αποχετεύσεως Λευκωσίας για την κατασκευή αποχετευτικών έργων στην κατεχόμενη Λευκωσία (**€2,00εκ.**).

Κατάσταση Δανείων

(α) Δάνειο προς τον Κεντρικό Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών

Τα πιο κάτω δάνεια έχουν παραχωρηθεί με έγκριση του ΚΦΙΚΒ, με βάση το Σχέδιο Αποκατάστασης Προπολεμικής Φερεγγυότητας. Τα Κεφάλαια που χρησιμοποιούνται για τον πιο πάνω σκοπό, παραχωρούνται από την Κυβέρνηση προς τον Κεντρικό Φορέα υπό μορφή δανείου και οι αποπληρωμές των δανειοληπτών επιστρέφονται στην Κυβέρνηση μέσω του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών. Το μεγαλύτερο ποσοστό των δανείων αυτών, τόσο σε αριθμό δανείων (2024: **94,64%** - 2023: 94,46%) όσο και σε υπόλοιπα (2024: **94,60%** - 2023: 94,85%), παραχωρήθηκαν για σπουδαστικούς σκοπούς (βλέπε πιο κάτω Πίνακα 5).

	Δάνεια με κεφάλαια του ΚΦΙΚΒ					
	2024			2023		
Κατηγορία δανείων	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2024	Υπόλοιπο 31/3/2024 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2024 € 000	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2023	Υπόλοιπο 31/3/2023 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2023 € 000
Σπουδαστικά	18.416	291.738	27.571	18.666	313.736	30.790
Ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης	452	6.651	3.552	487	6.922	3.603
Για νέα δημιουργημένα ζευγάρια	376	4.183	3.051	405	4.359	3.133
Επαγγελματικά	201	4.717	3.073	191	4.649	3.160
Για Σωματεία και Οργανώσεις	14	1.074	234	12	1.114	522
Σύνολο	19.459	308.363	37.481	19.761	330.780	41.208

Πίνακας 5

Τα πιο πάνω παρατίθενται διαχωρισμένα σε Εξυπηρετούμενα και μη εξυπηρετούμενα ως πιο κάτω:

	Δάνεια με κεφάλαια του ΚΦΙΚΒ					
	2024			2023		
Κατηγορία δανείων	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2024	Υπόλοιπο 31/3/2024 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2024 € 000	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2023	Υπόλοιπο 31/3/2023 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2023 € 000
Εξυπηρετούμενα ⁵	16.645	242.732	496	16.378	252.155	396
Μη Εξυπηρετούμενα	2.814	65.631	36.985	3.383	78.625	40.812
Σύνολο	19.459	308.363	37.481	19.761	330.780	41.208

Πίνακας 6

Όπως φαίνεται από τα πιο πάνω στοιχεία, στις 31 Μαρτίου 2024, δάνεια με υπόλοιπο **€65,63εκ.** (2023: €78,62εκ.) ή ποσοστό **21,29%** (2023: 23,77%) έχουν κατηγοριοποιηθεί ως Μη Εξυπηρετούμενα. Από τα δάνεια αυτά, ποσό ύψους **€36,96εκ.** (2023: €40,81εκ.) αφορά καθυστερημένες δόσεις.

Να σημειωθεί ότι η μείωση που παρατηρήθηκε το 2024 στα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια, τόσο στον αριθμό των δανείων όσο και στο υπόλοιπο τους, οφείλεται στην υλοποίηση του Σχεδίου Διαχείρισης Μη Εξυπηρετούμενων δανείων που εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο στις 6/11/2019 (βλέπε παράγραφο για Κυβερνητικές Εγγυήσεις – Κατάσταση δανείων).

(β) Δάνειο προς τον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης για υλοποίηση της Στεγαστικής Πολιτικής της Κυβέρνησης

Στα πλαίσια υλοποίησης της Στεγαστικής Πολιτικής της Κυβέρνησης, η Κυβέρνηση παραχώρησε κεφάλαια στον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης για δανειοδότηση σε διάφορες ομάδες δικαιούχων, με βάση συγκεκριμένα στεγαστικά σχέδια. Η αποπληρωμή των πιο πάνω δανείων, επιστρέφεται στην Κυβέρνηση.

⁵ Οι καθυστερημένες δόσεις των Εξυπηρετούμενων δανείων δεν ξεπερνούν τις τρεις (3) δόσεις. Ως εκ τούτου, δεν κατηγοριοποιούνται ως Μη Εξυπηρετούμενα.

Η κατάσταση των πιο πάνω δανείων στις 31 Μαρτίου 2024 σε σύγκριση με το 2023 έχει ως ακολούθως:

	Δάνεια με κεφάλαια του ΚΦΙΚΒ					
	2024			2023		
Κατηγορία δανείων	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2024	Υπόλοιπο 31/3/2024 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2024 € 000	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2023	Υπόλοιπο 31/3/2023 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2023 € 000
Σε ζευγάρια με χαμηλά και μέτρια εισοδήματα	849	79.403	24.275	866	82.805	22.437
Ζευγαριών σε ακριτικές περιοχές	476	11.773	7.402	508	12.200	7.096
Για Στεγαστικά Σχέδια Κοινοτήτων κάτω των 500 κατοίκων	298	9.633	4.625	315	10.131	4.387
Αναζωογόνησης περιοχής πράσινης γραμμής	182	6.706	3.781	187	6.935	3.638
Για Στεγαστικά Σχέδια Πολυτέκνων	25	1.381	743	26	1.466	745
Για Στεγαστικά Σχέδια Αναπήρων	10	338	153	10	343	140
Για Στεγαστικά Σχέδια Αγροτικών περιοχών	1	26	24	1	29	24
Σύνολο	1.841	109.260	41.003	1.913	113.909	38.467

Πίνακας 7

Τα πιο πάνω παρατίθενται διαχωρισμένα σε Εξυπηρετούμενα και μη εξυπηρετούμενα ως πιο κάτω:

Δάνεια με κεφάλαια του ΚΦΙΚΒ						
2024				2023		
Κατηγορία δανείων	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2024	Υπόλοιπο 31/3/2024	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2024	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2023	Υπόλοιπο 31/3/2023	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2023
Εξυπηρετούμενα ⁶	910	36.734	106	951	40.414	90
Μη Εξυπηρετούμενα	931	72.526	40.897	962	73.495	38.377
Σύνολο	1.841	109.260	41.003	1.913	113.909	38.467

Πίνακας 8

Με βάση τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πιο πάνω Πίνακα 8, ποσό ύψους €72,53εκ. (2023: €73,50εκ.) ή ποσοστό 66,37% (2023: 64,52%) του υπολοίπου των δανείων στις 31 Μαρτίου 2024 ήταν Μη Εξυπηρετούμενα.

Επισημαίνεται ότι, από τα πιο πάνω ΜΕΔ στις 31 Μαρτίου 2024, για 113 δάνεια με υπόλοιπο €64,95εκ. (2023: 97 δάνεια – υπόλοιπο €63,51εκ.), ο Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Στέγης έχει προχωρήσει σε τερματισμό Συμβολαίων ή/και λήψη δικαστικών μέτρων.

(γ) Δάνειο προς τον Κυπριακό Οργανισμό Αναπτύξεως Γης - ΚΟΑΓ

Το Δάνειο που παραχωρήθηκε προς τον ΚΟΑΓ, στόχο είχε την αγορά γης, ανέγερση κατοικιών και πώληση τους προς χαμηλά αμειβομένους.

Ο ΚΟΑΓ έχει παραχωρήσει δάνεια χρησιμοποιώντας Κεφάλαια της Κυβέρνησης για εφαρμογή Σχεδίου Στέγασης Οικογενειών με Χαμηλά Εισοδήματα (ΣΣΧΑ) το οποίο εγκρίθηκε το 2001. Μετά το 2012 ο ΚΟΑΓ, με οδηγίες του Υπουργείου Εσωτερικών, τερμάτισε την πώληση κατοικιών/διαμερισμάτων μέσω του Σχεδίου Στέγασης Χαμηλά Αμειβομένων και όσες μονάδες ανεγέρθηκαν με κονδύλια του ΣΣΧΑ διατέθηκαν σε αριθμό αγοραστών με βάση το Σχέδιο Στέγασης Μέτρια Αμειβομένων.

Να σημειωθεί ότι, η κυριότητα των κατοικιών που παραχωρούνται μέσω του ΚΟΑΓ παραμένει στον Οργανισμό μέχρι την πλήρη αποπληρωμή των δανείων.

Ο αριθμός των δανείων που παραχωρήθηκαν σε χαμηλά αμειβομένους και διαθέτουν υπόλοιπο ύψους **€39.323.975** (2023: €41.843.197) κατά την 31 Μαρτίου 2024, ανέρχεται σε **700** (2023: 717). Ποσό ύψους **€12.786.357** (2023: €11.939.844) αφορά καθυστερημένες δόσεις.

Η κατάσταση των πιο πάνω δανείων κατά την προαναφερόμενη ημερομηνία είχε ως ακολούθως:

- **Εξυπηρετούμενα:** **213** – υπόλοιπο **€6.294.101** (2023: €6.020.713) και
- **Μη Εξυπηρετούμενα:** **487** – υπόλοιπο **€33.029.873** (2023: €35.822.484),

⁶ Οι καθυστερημένες δόσεις των Εξυπηρετούμενων δανείων δεν ξεπερνούν τις τρεις (3) δόσεις. Ως εκ τούτου δεν κατηγοριοποιούνται ως Μη Εξυπηρετούμενα.

Σημειώνεται ότι ο Οργανισμός έχει προχωρήσει σε λήψη δικαστικών μέτρων σε 135 από τα 487 ΜΕΔ.

Τα δάνεια που παραχωρήθηκαν με κονδύλια του ΣΣΧΑ σε μέτρια αμειβόμενους ανέρχονται σε **94** κατά την 31^η Μαρτίου 2024 (2023: 94). Το υπόλοιπο των εν λόγω δανείων κατά την προαναφερθείσα ημερομηνία ανήλθε σε **€3.346.921** (2023: €3.603.388), εκ των οποίων **€287.114** (2023: €248.952) αφορούν καθυστερημένες δόσεις.

Πέραν των πιο πάνω, να σημειωθεί ότι ο ΚΟΑΓ έχει καταβάλει στην Κυβέρνηση όλες τις εκκρεμείς οφειλές του αναφορικά με το πιο πάνω Σχέδιο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2022. Επίσης, προωθείται η υπογραφή Συμφωνίας η οποία θα διέπει τις μελλοντικές οικονομικές υποχρεώσεις των δύο μερών (Κυβέρνησης – ΚΟΑΓ).

Με βάση τα στοιχεία που αναφέρονται πιο πάνω, ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων, ειδικά από τα δάνεια που έχουν δοθεί μέσω του ΚΦΙΚΒ και του Οργανισμού Χρηματοδοτήσεως Στέγης είναι ορατός.

Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού ΜΕΔ και ειδικά δανείων με μεγάλη χρονική περίοδο καθυστέρησης ως επίσης και η παραπομπή δανείων σε δικαστικές διαδικασίες λόγω μη ανταπόκρισης των πρωτοφειλετών τους, εγκυμονεί κινδύνους απώλειας χρημάτων από την Κυβέρνηση ή/και τελικής ζημιάς προς το Δημόσιο, αφού τα πιο πάνω δάνεια έχουν παραχωρηθεί με Κεφάλαια της Κυβέρνησης και η μη είσπραξη τους θα αποτελέσει μελλοντική ζημιά στο Δημόσιο.

Έχοντας υπόψη τα πιο πάνω στοιχεία, ο μεγαλύτερος κίνδυνος απώλειας χρημάτων για την Κυβέρνηση παρουσιάζεται στα δάνεια που παραχωρήθηκαν μέσω ΟΔΔ και άλλους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς σε φυσικά πρόσωπα στα πλαίσια διαφόρων πολιτικών της Κυβέρνησης ή/και εφαρμογής νομοθεσιών και η μέχρι σήμερα παρακολούθηση τους από τους εμπλεκόμενους οργανισμούς δεν ήταν η αναμενόμενη.

Επίσης, εξαιρετικά μεγάλος είναι και ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων από τα δάνεια που είναι παγιοποιημένα για μεγάλο χρονικό διάστημα, λόγω Τουρκικής εισβολής.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Οι προαναφερόμενοι κίνδυνοι μπορεί να μετριαστούν με επανασχεδιασμό της πολιτικής της Κυβέρνησης για παραχώρηση νέων δανείων σε φυσικά πρόσωπα μέσω άλλων οργανισμών ή/και τραπεζών και με την στενή και επισταμένη παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων από τους οργανισμούς που είναι υπεύθυνοι για την παρακολούθηση των δανείων αυτών.

Επίσης, κατά την διάρκεια αναδιαρθρώσεων των πιο πάνω δανείων θα πρέπει να καταβάλλονται προσπάθειες για βιώσιμες αναδιαρθρώσεις. Νέα δάνεια να δίδονται μόνο μετά από ενδελεχή αξιολόγηση της εξοφλητικής ικανότητας των πρωτοφειλετών και την διασφάλιση της βιωσιμότητας των δανείων και να μην παραχωρούνται δάνεια χωρίς επαρκείς εξασφαλίσεις.

Πέραν των πιο πάνω, η Κυβέρνηση θα πρέπει να ασκεί πιο επισταμένα εποπτικό έλεγχο των οργανισμών που διαχειρίζονται κεφάλαια της Κυβέρνησης, για είσπραξη όσο το δυνατό μεγαλύτερου ποσοστού των καθυστερημένων δόσεων και μη ύπαρξης νέων καθυστερήσεων.

Εισαγωγικά

Στο πλαίσιο αξιολόγησης των δημοσιονομικών κινδύνων, συλλέχθηκαν στοιχεία που αφορούν τις αγωγές/ εφέσεις/ προσφυγές/ διαιτησίες που ενδεχομένως να έχουν οικονομικό κόστος στην ΚΔ, στις Οντότητες Γενικής Κυβέρνησης/ Κρατικές Επιχειρήσεις /Κρατικούς Οργανισμούς και στις ΑΤΑ. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν εμπίπτουν σε κλίμακα απαιτήσεων από €500.000 και άνω, ή στις περιπτώσεις που δεν μπορεί να καθοριστεί κλίμακα, το δυνητικό τους κόστος να ξεπερνά το €1.000.000. Με βάση τα στοιχεία που λήφθηκαν, οι ενδεχόμενοι δημοσιονομικοί κίνδυνοι προέρχονται από αγωγές/ εφέσεις/ προσφυγές/ διαιτησίες ως ακολούθως:

Κλίμακα Απαίτησης/ Δυνητικό κόστος €	Κεντρική Κυβέρνηση	Οντότητες Γενικής Κυβέρνησης/ Κρατικές Επιχειρήσεις/Κρατικοί Οργανισμοί	Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης
500.000-2.000.000	78	15	15
2.000.000 και άνω	56	20	7
1.000.000 και άνω (Μόνο για Διατησίες)	1	2	1
Σύνολο	135	37	23

Πίνακας 9

Πέραν των περιπτώσεων που αναφέρονται στον πίνακα 9 πιο πάνω, υπάρχει και αριθμός προσφυγών που αφορούν τις πιο πάνω κατηγορίες για τις οποίες δεν είναι εφικτό να συλλεχθούν στοιχεία για το πού θα κυμανθεί το ύψος της απαίτησης, και ως εκ τούτου δεν μπορούν να καταταχτούν σε κλίμακα.

Οι δικαστικές αγωγές/ εφέσεις/ προσφυγές/ διαιτησίες αφορούν κυρίως:

(α) Κεντρική Κυβέρνηση

- Αγωγές τρίτων των οποίων η οικονομική τους θέση επηρεάστηκε αρνητικά από τις αποφάσεις του Μαρτίου του 2013 για αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα.
- Αγωγές τρίτων για οικονομικές απαιτήσεις για προσφορές που δεν τους κατακυρώθηκαν, διοικητικές πράξεις ή από συμβόλαια για εκτέλεση κυβερνητικών έργων και συμβόλαια συντήρησης.
- Αγωγές τρίτων για ατυχήματα/ τραυματισμούς/ θέματα υγείας που συνέβησαν, και κατά την εκτίμηση των εναγόντων την ευθύνη φέρει η ΚΔ.
- Αγωγές τρίτων για απαλλοτριώσεις στοιχείων πάγιου ενεργητικού (κυρίως γης) που κατά την εκτίμηση των εναγόντων έχουν υποστεί οικονομική ζημιά είτε αυτή αφορά την εκτιμώμενη αξία της απαλλοτριωθείσας γης ή/και πιθανά διαφυγόντα κέρδη από τη μη χρήση των εν λόγω στοιχείων πάγιου ενεργητικού.

Πέραν των πιο πάνω σημειώνεται ότι, στην συντριπτική πλειοψηφία των αγωγών που καταχωρούνται στα Δικαστήρια εναντίον του Κηδεμόνα Τ/κ Περιουσιών (46 υποθέσεις που μοιράζονται στις κλίμακες απαιτήσεων «€500.000-€2.000.000» και «€2.000.000 και άνω»), προσβάλλεται η εκ του νόμου εξουσία του Κηδεμόνα Τ/κ Περιουσιών να έχει υπό την διαχείριση του τις Τ/κ Περιουσίες που εγκαταλείφθηκαν από τους ιδιοκτήτες τους, συνεπεία της Τουρκικής εισβολής του 1974. Η συγκεκριμένη εξουσία ωστόσο ήδη κρίθηκε συνταγματική, νόμιμη και αιτιολογημένη, μέσα από σωρεία αποφάσεων του Ανώτατου Δικαστηρίου της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Θα πρέπει ωστόσο να διευκρινιστεί ότι, η ισχύουσα νομοθεσία ενδεχομένως να μην καλύπτει τις περιπτώσεις των πιο πάνω αγωγών για τις οποίες έχουν γίνει απαλλοτριώσεις Τ/κ Περιουσιών. Τα ποσά των απαλλοτριώσεων έχουν μεταφερθεί στο Ταμείο Διαχείρισης Τ/κ Περιουσιών, το οποίο ενδεχομένως να κληθεί να τα καταβάλει στους ιδιοκτήτες Τ/κ Περιουσιών. Το κόστος μιας τέτοιας εξέλιξης δεν είναι δυνατό να εκτιμηθεί στην παρούσα φάση με ακρίβεια.

(β) Οντότητες Γενικής Κυβέρνησης/Κρατικές Επιχειρήσεις/Κρατικοί Οργανισμοί

- Αγωγές τρίτων είτε από συμβάσεις είτε από ζημιές σε ιδιωτικές περιουσίες κατά την εκτέλεση εργασιών.
- Αγωγές υπαλλήλων λόγω προαγωγών/ μισθολογικών κλιμάκων ή και άλλων θεμάτων προσωπικού.

(γ) Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ)

- Αγωγές τρίτων είτε από συμβάσεις είτε από ζημιές σε ιδιωτικές περιουσίες κατά την εκτέλεση εργασιών.
- Αγωγές υπαλλήλων λόγω προαγωγών / μισθολογικών κλιμάκων ή και άλλων θεμάτων προσωπικού.

Ανάλυση Κινδύνων

(α) Κεντρική Κυβέρνηση:

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι προκύπτουν σε περίπτωση που εκδοθεί απόφαση δικαστηρίου εναντίον της Δημοκρατίας οπότε επιβάλλεται η καταβολή χρηματικών αποζημιώσεων στους ενάγοντες. Σε περίπτωση που οι χρηματικές αποζημιώσεις είναι ψηλές τότε επηρεάζονται αρνητικά τα δημόσια οικονομικά και κατά συνέπεια η μη επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων που τίθενται με όλα τα αρνητικά συνεπακόλουθα.

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι θα προκύψουν κυρίως από δικαστικές αποφάσεις που αφορούν αγωγές τρίτων των οποίων η οικονομική τους θέση επηρεάστηκε αρνητικά από τις αποφάσεις του Μαρτίου του 2013 για αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα, καθώς και από πιθανές αγωγές που υποβλήθηκαν ή θα υποβληθούν (μετά από την εκδίκαση προσφυγών στο Διοικητικό Δικαστήριο) και αφορούν περιορισμό αναπτυξιακών δικαιωμάτων μέσω της εφαρμογής Τοπικών Σχεδίων.

(β) Οντότητες Γενικής Κυβέρνησης/Κρατικές Επιχειρήσεις/Κρατικοί Οργανισμοί και (γ) Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ):

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που προέρχονται από τις ΟΔΔ και από τις ΑΤΑ και αφορούν είτε αγωγές τρίτων είτε αγωγές υπαλλήλων κατά των οντοτήτων αυτών.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

(α) Κεντρική Κυβέρνηση:

Η πρακτική που ακολουθείται είναι η ετήσια συμπερίληψη σχετικής πρόνοιας στον κρατικό Προϋπολογισμό για κάλυψη αποζημιώσεων και εξόδων για την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων κατά της Δημοκρατίας από οποιοδήποτε δικαστήριο.

Περαιτέρω αναφέρεται ότι στην προσπάθεια μετριασμού του κινδύνου από δικαστικές διαδικασίες που δεν έχουν ολοκληρωθεί και για τις οποίες εκκρεμεί απόφαση το Κράτος, μεταξύ άλλων, προσπαθεί να ενεργεί πάντα μέσα από τις σαφείς απαιτήσεις του Συντάγματος, των διοικητικών διαδικασιών και των νομοθετικών διατάξεων, καθώς και να χρησιμοποιεί μεθόδους εξωδικαστικής διευθέτησης διαφορών που συνήθως αποτελεί μία πιο γρήγορη και λιγότερο δαπανηρή οδό αντιμετώπισης διαφορών.

(β) Οντότητες Γενικής Κυβέρνησης/Κρατικές Επιχειρήσεις/Κρατικοί Οργανισμοί και (γ) Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ):

Ο Κώδικας Δημόσιας Διακυβέρνησης (ΚΔΔ) του 2019 προωθεί καλές πρακτικές με τις οποίες οι ΟΔΔ καλούνται να συμμορφωθούν. Ακολουθώντας αυτές τις πρακτικές μειώνονται και οι πιθανότητες κινδύνων που προέρχονται από δικαστικές αποφάσεις εναντίον τους. Τούτων λεχθέντων, η ενίσχυση του εν λόγω Κώδικα και η συστηματικότερη εφαρμογή του, αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για σημαντική βελτίωση της ορθολογικής διαχείρισης και διοίκησης των οντοτήτων του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

iv. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΓΗΣ

Εισαγωγικά

Η απαλλοτρίωση αφορά αναγκαστική, σύμφωνη με το νόμο και με καθορισμένη αποζημίωση, εξαγορά από το κράτος της ακίνητης περιουσίας κάποιου ιδιοκτήτη, για λόγους δημόσιας ανάγκης ή ωφέλειας. Συνήθως το κράτος προχωρεί σε απαλλοτριώσεις ιδιωτικής περιουσίας για δημιουργία έργων υποδομών ή για άλλους σκοπούς και καταβάλλει στους ιδιοκτήτες αντίστοιχο χρηματικό αντίτιμο με βάση την αξία της ακίνητης ιδιοκτησίας που απαλλοτριώνεται σε αγοραίες τιμές. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να γίνει και ανταλλαγή ιδιωτικής γης με κρατική ισόποσης αξίας.

Λόγω εκτέλεσης μεγάλου αριθμού έργων υποδομής στα μέσα της δεκαετίας του 2000 σε συνδυασμό με τα ψηλά επιτόκια που καταβάλλονταν από τη μη έγκαιρη καταβολή της αποζημίωσης στους ιδιοκτήτες (επιτόκιο 9%) και την έλλειψη καθορισμένης πολιτικής είχε ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση μεγάλων οφειλών / υποχρεώσεων του δημόσιου προς τους ιδιοκτήτες γης.

Το Μάιο του 2014 έχει ψηφιστεί νομοθεσία η οποία προνοεί μείωση του πληρωτέου τόκου από 9% σε 3% για ληξιπρόθεσμες οφειλές που αφορούν απαλλοτριώσεις τεμαχίων γης. Σημειώνεται ότι, με σημερινά δεδομένα το ύψος του επιτοκίου εξακολουθεί να είναι ψηλό αφού σύμφωνα με τα στοιχεία της Κεντρικής

Τράπεζας το επιτόκιο για καταθέσεις προθεσμίας έως ενός έτους από νοικοκυριά τον Ιούνιο του 2024 κυμαινόταν στο 2,17%.

Τονίζεται ότι ο καθορισμός της πολιτικής απαλλοτριώσεων γίνεται από το Υπουργικό Συμβούλιο με σειρά Αποφάσεων του.

Κατά την 31 Δεκεμβρίου, 2023 σύμφωνα με στοιχεία του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας οι συνολικές εκκρεμούσες υποχρεώσεις (συμπεριλαμβανομένων και των τόκων) προς τους ιδιοκτήτες γης τους οποίους η γη απαλλοτριώθηκε για υλοποίηση αναπτυξιακών ή άλλων έργων (αρχαιολογικοί χώροι, ανάγκες εθνικής φρουράς) ανερχόταν στα 173 εκ. ευρώ σε σχέση με 163 εκ. ευρώ τέλος του 2022, δηλαδή το ύψος του οφειλόμενου ποσού για απαλλοτριώσεις αυξήθηκε κατά 6,2% ενώ σε σχέση με το τέλος του 2012 τα οφειλόμενα ποσά για απαλλοτριώσεις μειώθηκαν κατά 66% αφού το οφειλόμενο ποσό ανερχόταν τότε στα €508 εκ. Πρόσθετα, σημειώνεται ότι από τις συνολικές εκκρεμείς υποχρεώσεις, ποσό ύψους 90,5 εκ. ευρώ ή το 52% έχει συμφωνηθεί και έγινε αποδεκτό από τους ιδιοκτήτες των υπό απαλλοτρίωση τεμαχίων ενώ το υπόλοιπο οφειλόμενο ποσό ύψους 82,5 εκ. ευρώ ή το 48% δεν έχει γίνει ακόμη αποδεκτό από τους ιδιοκτήτες.

Για εξόφληση των οφειλών του κράτους προς τους ιδιοκτήτες γης περιλαμβάνεται ετησίως πρόνοια στον κρατικό Προϋπολογισμό που κυμαίνεται γύρω στα 35 εκ. ευρώ περίπου.

Στον πιο κάτω πίνακα παρουσιάζονται αναλυτικά οι συνολικές εκκρεμούσες υποχρεώσεις του κράτους προς τους ιδιοκτήτες γης (κεφάλαιο και τόκοι) καθώς και τα καταβληθέντα ποσά για τα έτη 2022-2023. Σημειώνεται ότι, η διαφορά που προκύπτει από το υπόλοιπο έκαστου έτους και των αποπληρωμών αφορά νέες απαλλοτριώσεις γης.

	Συνολικό οφειλόμενο ποσό 1.1.2022 € εκ.			Καταβληθέν ποσό εντός το 2022 € εκ.	Συνολικό οφειλόμενο ποσό 1.1.2023 € εκ.			Καταβληθέν ποσό εντός το 2023 € εκ.	Συνολικό οφειλόμενο ποσό 1.1.2024 € εκ.		
	Μη Συμφωνηθέντα ποσά	Συμφωνηθέντα ποσά	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη		Μη Συμφωνηθέντα ποσά	Συμφωνηθέντα ποσά	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη		Μη Συμφωνηθέντα ποσά	Συμφωνηθέντα ποσά	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη
Σύνολο	71.398	102.627	174.025	42.098	71.295	91.681	162.976	29.697	82.474	90.539	173.013
Κεφάλαιο	47.375	51.055	98.430	31.988	46.244	45.978	92.222	20.798	57.624	46.562	104.186
Τόκος	24.023	51.571	75.594	9.703	25.051	45.703	70.754	8.242	24.850	43.977	68.827
Επαγγελματικά Έξοδα*				407				657			

*αφορά δικηγορικά και εκτιμητικά έξοδα

Πίνακας 10

Ανάλυση Κινδύνων

Με βάση τα πιο πάνω, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που δημιουργούνται για την ΚΔ είναι οι ακόλουθοι:

- Οι κάτοχοι της απαλλοτριωθείσας γης οι οποίοι δεν αποδέχθηκαν την προσφορά του ΤΚΧ, προσφεύγουν στη δικαιοσύνη με αποτέλεσμα να είναι αδύνατη η εκτίμηση του χρόνου εκδίκασης των υποθέσεων καθώς και το τελικού ύψους της αποζημίωσης.
- Περαιτέρω αύξηση του συνολικού οφειλόμενου ποσού των απαλλοτριώσεων λόγω περιορισμένων πιστώσεων που περιλαμβάνονται ετήσια στον προϋπολογισμό για εξόφληση των εν λόγω υποχρεώσεων. Ως αποτέλεσμα παρατείνεται ο χρόνος αποπληρωμής των υποχρεώσεων και κατά συνέπεια αυξάνεται το κόστος εξυπηρέτησης των οφειλών.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Για μετριασμό του κινδύνου των οφειλών του κράτους προς τους ιδιοκτήτες απαλλοτριωθείσας γης και για μείωση της επιβάρυνσης των δημόσιων οικονομικών έχουν ληφθεί τα πιο κάτω μέτρα:

- Οι αποπληρωμές των οφειλών γίνονται με βάση τη χρονολογική σειρά αρχίζοντας από τις παλαιότερες όπου το επιτόκιο αποπληρωμής είναι ψηλότερο σύμφωνα με σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.
- Το κράτος βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις με ιδιοκτήτες απαλλοτριωμένων τεμαχίων γης για επιστροφή τους στους ιδιοκτήτες τους αφού τα τεμάχια αυτά αν και απαλλοτριώθηκαν δεν κατέστη δυνατή η αξιοποίηση τους για το σκοπό για τον οποίο απαλλοτριώθηκαν.
- Νέες απαλλοτριώσεις τεμαχίων γης γίνονται με φειδώ και νοουμένου ότι το έργο είναι ώριμο για υλοποίηση και οι πιστώσεις περιλαμβάνονται στον κρατικό προϋπολογισμό.
- Διαβήματα για εκσυγχρονισμό της υφιστάμενης νομοθεσίας (ο περί Αναγκαστικής Απαλλοτρίωσης Νόμος του 1962) με προτεινόμενο νομοσχέδιο στο οποίο: (α) θα καθορίζεται εύλογο χρονικό πλαίσιο στο οποίο ο ιδιοκτήτης μπορεί να αποταθεί ενώπιον του δικαστηρίου για καθορισμό της αποζημίωσης και μετά την λήξη της προθεσμίας, το ποσό να θεωρείται συμφωνηθέν, και (β) θα επιτυγχάνεται γρηγορότερη πληρωμή ή κατάθεση πληρωμής στο Γενικό Λογιστή της Δημοκρατίας των αποζημιώσεων εντός χρονικού πλαισίου και αμέσως μετά η εγγραφή των απαλλοτριωθέντων ακινήτων προς αποφυγή σύγκρουσης με τους ιδιοκτήτες (μείωση του ποσού που θα καταβάλλεται ως τόκος αφού ο τόκος επιβάλλεται μέχρι την ημερομηνία κατάθεσης).

ΙV. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, ΤΙΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ-ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Ι. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

A. Τραπεζικός τομέας

Στα τέλη του 2023, το συνολικό ενεργητικό του τραπεζικού τομέα ανήλθε στα €65.2 δισ. ή 219% του ΑΕΠ σημειώνοντας αύξηση γύρω στα €1.4 δισ. από το 2022, κυρίως λόγω αύξησης των επενδύσεων σε ομόλογα. Όσον αφορά τον καταμερισμό του ενεργητικού, τα ρευστά διαθέσιμα παρουσιάζουν μικρή μείωση από 41.0% του συνολικού ενεργητικού στα τέλη 2022 στο 40.1% στα τέλη 2023, αποτελώντας τη μεγαλύτερη κατηγορία περιουσιακών στοιχείων. Τα δάνεια παραμένουν επίσης μια μεγάλη κατηγορία περιουσιακών στοιχείων, η οποία έχει μειωθεί ελάχιστα στο 36.1% του συνολικού ενεργητικού στα τέλη 2023 (2022: 36.8%).

Ο τομέας παραμένει καλά κεφαλαιοποιημένος. Ο δείκτης πρωτοβάθμιων κεφαλαίων CET1 και ο συνολικός δείκτης φερεγγυότητας σημείωσαν μικρή βελτίωση 21.3% και 25.5% αντίστοιχα στα τέλη του 2023 από 17.8% και 21.3% στα τέλη του 2022 αντίστοιχα. Η κερδοφορία είναι σημαντικά βελτιωμένη σε σχέση με τα περασμένα έτη λόγω των αυξημένων βασικών επιτοκίων που ευνοεί τις κυπριακές τράπεζες με την σημαντική πλεονάζουσα ρευστότητα και σε αυξημένο βαθμό σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Όσον αφορά τη ρευστότητα, οι κυπριακές τράπεζες συνεχίζουν να διατηρούν σχετικά υψηλά αποθέματα με τον δείκτη κάλυψης ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio) και τον δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio) να υπερβαίνουν σημαντικά την ελάχιστη κανονιστική απαίτηση. Η ρευστότητα χρηματοδοτείται κυρίως από καταθέσεις, με το μερίδιο άλλων μέσων, όπως ομολόγων, να παραμένει χαμηλό.

Οι καταθέσεις στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα παρέμειναν ουσιαστικά σταθερές τον Δεκέμβριο του 2023 στα €52.2 δισ. σε σχέση με €52.1 δισ. τον Δεκέμβριο του 2022. Η ανθεκτικότητα των καταθέσεων οφείλεται κυρίως σε εισροές καταθέσεων από τα νοικοκυριά. Οι εισροές καταθέσεων από τους εγχώριους καταθέτες εταιρειών εκτός του χρηματοοικονομικού τομέα κατέγραψαν μικρή μείωση. Το σύνολο δανείων από τις κυπριακές τράπεζες μειώθηκε στα €24.8 δισ. τον Δεκέμβριο του 2023, έναντι €25.9 δισ. τον Δεκέμβριο του 2022 και €29.9 δισ. τον Δεκέμβριο του 2021, καταδεικνύοντας τη συνεχή προσπάθεια για απομόχλευση στις κυπριακές τράπεζες, κυρίως μέσω πωλήσεων και λογιστικών διαγραφών δανείων.

Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) συνεχίζουν να σημειώνουν βελτίωση εντός του τραπεζικού τομέα. Σε απόλυτους αριθμούς, τα ΜΕΔ μειώθηκαν το 2023 στα €1.8 δισ. σε σύγκριση με €2.3 δισ. στα τέλη του 2022, κάτι που οφείλεται κυρίως σε διαγραφές χορηγήσεων, σε αποπληρωμές δανείων, καθώς και σε αναδιαρθρώσεις δανείων. Παράλληλα, ο λόγος των προβλέψεων προς ΜΕΔ (δείκτης κάλυψης) παρουσίασε αύξηση στο 49.5% τέλος Δεκεμβρίου 2023, σε σύγκριση με 47.5% τον Δεκέμβριο του 2022.

Ορισμένοι δείκτες που αντικατοπτρίζουν την κατάσταση του τραπεζικού τομέα ή σχετίζονται ευρύτερα με αυτόν, παρουσιάζονται πιο κάτω:

Δείκτες	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Σύνολο υποχρεώσεων του τραπεζικού τομέα € εκ.	€55,401	€53,438	€54,432	€62,722	€60,002	€60,139
Ενεργητικό επί του ΑΕΠ	275%	250%	266%	268%	230%	219%
Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (%)	17.5%	19.9%	20.4%	20.7%	21.3%	25.5%
Καταθέσεις πελατών € εκ.	€47,864	€48,735	€48,213	€51,533	€52,124	€52,156
Δάνεια € εκ.	€39,197	€33,662	€31,779	€29,898	€25,855	€24,786
Καταθέσεις προς Δάνεια (%)	122%	145%	152%	172%	200%	210%
Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) € εκ.	€10,386	€9,056	€5,136	€2,986	€2,310	€1,893
ΜΕΔ ως % των συνολικών δανείων	30.5%	28.0%	17.7%	11.0%	9.5%	7.9%

Πίνακας 11

Β. Χρηματοοικονομικός μη τραπεζικός τομέας

Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων

Η ΚΕΔΙΠΕΣ, συστάθηκε το 2018 και αδειοδοτήθηκε από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου ως εταιρεία εξαγοράς πιστώσεων για τη διαχείριση των δανείων ύψους €7.2 δισ. (€6.7 δισ. μη εξυπηρετούμενο χαρτοφυλάκιο και €0.5 δισ. εξυπηρετούμενο χαρτοφυλάκιο) και χαρτοφυλάκιο ακινήτων ύψους περίπου €0.7 δισ. από τον ισολογισμό της πρώην Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας (ΣΚΤ). Το ύψος των δανείων υπό διαχείριση στις 31/12/2023 διαμορφώθηκε στα €5.9 δισ. (€5.2 δισ. μη εξυπηρετούμενο χαρτοφυλάκιο και €0.7 δισ. εξυπηρετούμενο χαρτοφυλάκιο) και των ακινήτων υπό διαχείριση στα €0.5 δισ.

Το 2019, η ΚΕΔΙΠΕΣ άρχισε τις αποπληρωμές της κρατικής ενίσχυσης ύψους €3.5 δισ., που παραχωρήθηκε στην ΣΚΤ τον Ιούνιο του 2018 και η οποία έτυχε της έγκρισης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συνολικά, μέχρι 31/03/2024, έχει καταβληθεί το ποσό των €1.3 δισ.. Παράλληλα, η αποπληρωμή της κρατικής βοήθειας θα γίνει και μέσω της παραχώρησης ακινήτων στο κράτος των οποίων η αξία ανέρχεται περίπου στα €130 εκ. καθώς και μέσω της παραχώρησης άλλων περιουσιακών στοιχείων, μικρότερης αξίας. Το επιχειρηματικό σχέδιο της ΚΕΔΙΠΕΣ επεκτείνεται ως το 2028 και προβλέπει σταδιακή αποπληρωμή της εναπομένουσας κρατικής ενίσχυσης.

Κεφαλαιαγορά

Στο τέλος του 2023 ο αριθμός των εποπτευόμενων οντοτήτων παρέμεινε στις 837 καθώς στη διάρκεια του έτους παρατηρήθηκαν ανακατατάξεις και αλλαγές στις εποπτευόμενες οντότητες. Κάποιες παραιτήθηκαν από την άδεια που κατείχαν, είτε διότι δεν μπορούσαν πλέον να ανταποκριθούν στις συνεχείς τους υποχρεώσεις που απορρέουν από τη νομοθεσία που τις διέπει, είτε διότι είχαν ολοκληρώσει τον κύκλο λειτουργίας τους, είτε δεν είχαν σημαντικό αριθμό πελατών. Περαιτέρω στη διάρκεια του έτους αδειοδοτήθηκαν ή και έλαβαν έγκριση νέες οντότητες.

Οι Κυπριακές Εταιρείες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών ανήλθαν σε 254 στις 31 Δεκεμβρίου 2023, σε σύγκριση με 248, που ήταν στο τέλος του 2022.

Ο τομέας των συλλογικών επενδυτικών ταμείων σημείωσε μείωση με τα στοιχεία ενεργητικού υπό διαχείριση να διαμορφώνονται γύρω στα €8.56 δισ. για το 2023, σε σύγκριση με €9.5 δισ. στα τέλη 2022. Συνολικά στο τέλος του 2023 εποπτεύονταν από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς 328 Εταιρείες Διαχείρισης Συλλογικών Επενδύσεων και Οργανισμοί Συλλογικών Επενδύσεων (εκ των οποίων 258 ενεργοί), σε σχέση με 333 Εταιρείες Διαχείρισης Συλλογικών Επενδύσεων και Οργανισμούς Συλλογικών Επενδύσεων το 2022 (εκ των οποίων 243 ενεργοί).

Ασφαλιστικός τομέας

Κατά την 31/12/2023, λειτουργούσαν 33 ασφαλιστικοί / αντασφαλιστικοί οργανισμοί εγγεγραμμένοι στην Κύπρο, υπό την εποπτεία της Υπηρεσίας Ελέγχου Ασφαλιστικών Εταιρειών. Το συνολικό ποσό των παραχθέντων ασφαλίσεων κατά το 2023 ανήλθε στο ποσό των €1.53 δισ. (€1177.4 εκ. στην Κύπρο και €353.3 εκ. εκτός Κύπρου), σε σχέση με €1.26 δισ. κατά την αντίστοιχη περίοδο του 2022 (€1011.5 εκ. στην Κύπρο και €250 εκ. εκτός Κύπρου). Τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία των εν λόγω εταιρειών ανέρχονταν στα €4.9 δισ. στα τέλη του 2023. Ο σταθμισμένος μέσος όρος για τον Δείκτη Κάλυψης Φερεγγυότητας (Solvency Coverage Ratio), για το σύνολο του ασφαλιστικού τομέα ανήλθε στο 276.2% στις 31 Δεκεμβρίου 2023, σε σχέση με 301.1% στις 31 Δεκεμβρίου 2022.

Τομέας Ιδρυμάτων Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών (ΙΕΣΠ)

Οι πάροχοι Σχεδίων Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών στην Κύπρο είναι:

(α) τα Ιδρύματα Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών (ΙΕΣΠ), που είναι εγγεγραμμένα στον Έφορο ΙΕΣΠ και τα οποία κατά την 31/12/2023 αριθμούσαν τα 815 (31/12/2022: 942), και

(β) οι 4 Ασφαλιστικές Εταιρείες Ζωής, οι οποίες παρέχουν τέτοια σχέδια μέσω του Κλάδου Ασφαλίσεων VII και είναι εγγεγραμμένες στον Έφορο Ασφαλίσεων.

Όσον αφορά τα περιουσιακά στοιχεία των ΙΕΣΠ, κατά την 31/12/2023, έφθασαν τα €4.04 δισ. (31/12/2022: €3.72 δισ.), εκ των οποίων τα €2.61 δισ. αφορούσαν 756 ΙΕΣΠ (2022: 928) που παρέχουν συνταξιοδοτικά σχέδια με Καθορισμένη Εισφορά (Defined Contribution) και €1.43 δισ. (31/12/2022: €1.44 δισ.) που αφορούσαν 59 ΙΕΣΠ (2022: 14) που παρέχουν συνταξιοδοτικά σχέδια με Καθορισμένα Ωφελήματα (Defined Benefits). Πρόσθετα, κατά την 31/12/2023, τα συνολικά μέλη των ΙΕΣΠ έφθασαν τις 133,186 (31/12/2022: 114,000).

Όσον αφορά τα σχέδια των ασφαλιστικών εταιρειών, κατά την 31/12/2023 έφθασαν τα 13,308 μέλη και είχαν €214 εκ. περιουσιακά στοιχεία υπό διαχείριση.

Τα ΙΕΣΠ που παρέχουν σχέδια με Καθορισμένη Εισφορά, χωρίζονται σε:

(α) Μόνο-επιχειρησιακά τα οποία κατά την 31/12/2023 ήταν 744 (31/12/2022: 916) από τα οποία τα 87 βρίσκονται υπό καθεστώς εκκαθάρισης μετά από απόφαση για διάλυση ή για μεταφορά (2022: 141), με 44,100 (31/12/2022: 54,000) συμμετέχοντα μέλη και €1.30 δισ. (31/12/2022: €1.24 δισ.) περιουσιακά στοιχεία, και

(β) Πόλυ-επιχειρησιακά τα οποία κατά την 31/12/2023 ήταν 12 (31/12/2022: 12), με 80,325 (31/12/2022: 60,000) συμμετέχοντα μέλη και €1.31 δισ. (31/12/2022: €1.04 δισ.) περιουσιακά στοιχεία.

Χρηματοοικονομική κατάσταση των νοικοκυριών και μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων

Το χρέος του μη χρηματοοικονομικού ιδιωτικού τομέα περιορίστηκε στο 148.6% του ΑΕΠ στο τέλος 2023, καταγράφοντας μείωση από το 160.9% του ΑΕΠ που ήταν στο τέλος του 2022. Η μείωση του ιδιωτικού χρέους προς το ΑΕΠ οφείλεται κυρίως στην απομόχλευση του τομέα και ταυτόχρονα στην αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ.

Το χρέος των νοικοκυριών μειώθηκε στο 66.0% του ΑΕΠ στις 31 Δεκεμβρίου 2023, σε σύγκριση με 71.7% του ΑΕΠ στις 31 Δεκεμβρίου 2022. Το χρέος των Μη Χρηματοοικονομικών Εταιρειών (ΜΧΕ), ως ποσοστό του ΑΕΠ, μειώθηκε στο 82.5% στις 31 Δεκεμβρίου 2023, έναντι 89.2% στις 31 Δεκεμβρίου 2022. Σημειώνεται ότι, το χρέος των ΜΧΕ ως προς το ΑΕΠ παρουσιάζεται σε ενοποιημένη βάση κατόπιν εξαίρεσης των δανείων των Οντοτήτων Ειδικού Σκοπού (ΟΕΣ) (κυρίως πλοιοκτήτριες ΟΕΣ), οι οποίες ταξινομούνται ως κάτοικοι Κύπρου, παρά το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων τους δεν έχουν σχέση με την εγχώρια οικονομία. Σημειώνεται ότι ο δανεισμός των ΟΕΣ είναι εξωτερικός ή εξασφαλισμένος με καταθέσεις, και ως εκ τούτου τυχόν σχετικοί κίνδυνοι δεν διασυνδέονται άμεσα με την κυπριακή οικονομία.

Η καθαρή χρηματοοικονομική θέση των νοικοκυριών είναι θετική εφόσον τα στοιχεία ενεργητικού υπερβαίνουν τα στοιχεία παθητικού. Η καθαρή χρηματοοικονομική θέση των νοικοκυριών μειώθηκε στο 105.4% του ΑΕΠ στις 31 Δεκεμβρίου 2023, σε σύγκριση με 112.4% στις 31 Δεκεμβρίου 2022. Η καθαρή χρηματοοικονομική θέση των ΜΧΕ (σε ενοποιημένη βάση) προς το ΑΕΠ είναι αρνητική, καταγράφοντας μικρή χειροτέρευση στο 110.0% στις 31 Δεκεμβρίου 2023 σε σύγκριση με 106.2% στις 31 Δεκεμβρίου 2022.

Ανάλυση Κινδύνων

A. Τραπεζικός τομέας

Ο σημαντικότερος κίνδυνος για το κυπριακό τραπεζικό σύστημα παραμένουν τα ΜΕΔ, αν και το μέγεθος του προβλήματος είναι διαφορετικό σε κάθε πιστωτικό ίδρυμα. Αν και μέχρι στιγμής ο πληθωρισμός και τα αυξημένα επιτόκια δεν επηρέασαν την ποιότητα ενεργητικού των τραπεζών, εντούτοις η παρατεταμένη διάρκεια ιδιαίτερα των επιτοκίων ενδέχεται να επιδράσει αρνητικά στους ισολογισμούς των τραπεζών. Στο σύνολο όμως, οι προοπτικές του τραπεζικού τομέα αξιολογούνται ως σαφώς βελτιωμένες σε σχέση με προηγούμενα έτη.

Β. Χρηματοοικονομικός μη τραπεζικός τομέας

Πρόγραμμα Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων (Asset Protection Scheme) της πρώην ΣΚΤ

Η συμφωνία μεταξύ της ΣΚΤ και της Ελληνικής Τράπεζας, περιλάμβανε τη δημιουργία Προγράμματος Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων (Asset Protection Scheme - APS) στο οποίο η Κυπριακή Δημοκρατία συμμετέχει ως εγγυητής των υποχρεώσεων που δυνατόν να προκύψουν. Δάνεια συμβατικής αξίας €2.61 δισ. ή εύλογης αξίας €2.30 δισ. καλύπτονταν από το πρόγραμμα κατά την έναρξή του τον Σεπτέμβριο 2018. Μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου 2023, το συμβατικό υπόλοιπο των δανείων κάτω από το πρόγραμμα έχει μειωθεί στα €1.33 δισ. ή κατά 49%. Το ποσό εγγύησης ανέρχεται σε €1.03 δισ. μειωμένο κατά 55% από την έναρξη του σχεδίου. Η μείωση οφείλεται στις αποπληρωμές αλλά και σε απόσυρση δανείων μετά από άσκηση σχετικού δικαιώματος της Ελληνικής Τράπεζας.

Η Ελληνική Τράπεζα έχει υποβάλει μέχρι τον Μάρτιο του 2024 δεκαεννέα απαιτήσεις στην ΚΕΔΙΠΕΣ σε σχέση με το Πρόγραμμα Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων ύψους €100 εκ. περίπου, οι οποίες καλύπτουν την περίοδο Σεπτέμβρη 2018 έως Δεκέμβριο 2023. Η ΚΕΔΙΠΕΣ έχει προβεί μέχρι το τέλος Μαρτίου 2024 σε πληρωμές ύψους €97,4 εκ. έναντι των απαιτήσεων της Ελληνικής Τράπεζας για την ίδια περίοδο.

Η ΚΕΔΙΠΕΣ είναι σήμερα σε θέση να αποπληρώσει και τις υπόλοιπες απαιτήσεις της Ελληνικής Τράπεζας και ως εκ τούτου δεν απορρέει ουσιώδης δημοσιονομικός κίνδυνος από αυτές. Η ΚΕΔΙΠΕΣ διατηρεί επαρκές ταμειακό απόθεμα σε σχέση με το μη εξοφληθέν υπόλοιπο της απαίτησης. Περαιτέρω, με βάση το πιο πρόσφατο επιχειρηματικό πλάνο η ΚΕΔΙΠΕΣ θα είναι σε θέση να καλύψει τις απαιτήσεις της Ελληνικής Τράπεζας κάτω από το Πρόγραμμα Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων και επιπρόσθετα να πραγματοποιεί σημαντικές πληρωμές προς το Κράτος.

Ως εκ τούτου, υπό κανονικές συνθήκες δεν αναμένεται η ενεργοποίηση της κρατικής εγγύησης. Παράγοντες κινδύνου για ενδεχόμενη ενεργοποίηση της κρατικής εγγύησης είναι, μεταξύ άλλων, η ραγδαία επιδείνωση των οικονομικών συνθηκών, απρόβλεπτα γεγονότα λειτουργικού κινδύνου, η ύπαρξη σημαντικών ζημιών από το εν λόγω χαρτοφυλάκιο για την Ελληνική Τράπεζα για παράδειγμα από ουσιώδεις αλλαγές του πλαισίου εκποιήσεων που καθιστούν την ανάκτηση χρέους χρονοβόρα.

Κεφαλαιαγορά

Οι κίνδυνοι που πηγάζουν από την Κεφαλαιαγορά, εντοπίζονται κυρίως στο ενδεχόμενο αφερεγγυότητας ή έλλειψης ρευστότητας ΕΠΕΥ και συνεπακόλουθης ζημίας προς τους επενδυτές επηρεάζοντας τα συμφέροντα εγχώριων και ξένων επενδυτών και ευρύτερα τις προσπάθειες περαιτέρω ανάπτυξης της Κύπρου ως χρηματοοικονομικό κέντρο. Οι άμεσοι δημοσιονομικοί κίνδυνοι από την κεφαλαιαγορά αξιολογούνται ως χαμηλοί.

Ασφαλιστικός και συνταξιοδοτικός τομέας

Οι ασφαλιστικές εταιρείες λειτουργούν από την 1η Ιανουαρίου 2016 στο ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο της Φερεγγυότητας II, το οποίο υποχρεώνει τις ασφαλιστικές εταιρείες να γίνουν πιο ισχυρές και ανθεκτικές σε οικονομικά σοκ.

Σε σχέση με ασφαλιστικές υπηρεσίες, στην Κύπρο αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν υπάρχουν σχετικές Οδηγίες για συστήματα αποζημίωσης για τις υπηρεσίες αυτές. Εν πάση περιπτώσει, ο άμεσος δημοσιονομικός κίνδυνος από τον ασφαλιστικό τομέα αξιολογείται ως χαμηλός.

Αναφέρεται ότι στην Κύπρο λειτουργεί το Ταμείο Ασφαλιστών Μηχανοκίνητων Οχημάτων (Motor Insurers' Fund of Cyprus), το οποίο καλύπτει τον τομέα των υποχρεωτικών ασφαλειών μηχανοκίνητων οχημάτων, δηλαδή την υποχρεωτική ασφάλιση ευθύνης έναντι τρίτου (Motor Third Party Liability Insurance). Το Ταμείο λειτουργεί ως ένας οργανισμός για να καταβάλλει, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, δίκαιες αποζημιώσεις προς τρίτους σε σχέση με ευθύνη:

- (α) Ανασφάλιστων οχημάτων,
- (β) Αγνώστων οχημάτων,
- (γ) Οχημάτων ασφαλισμένων σε ασφαλιστικές εταιρείες που βρίσκονται υπό εκκαθάριση, διαφυλάσσοντας ταυτόχρονα την οικονομική δυνατότητα να εκπληρώνει τις πιο πάνω υποχρεώσεις, σύμφωνα με την Κυπριακή Νομοθεσία και τις Διεθνείς Συμβάσεις που το Ταμείο έχει υπογράψει, και
- (δ) να συμβάλλει στην ελαχιστοποίηση των ανασφάλιστων οχημάτων.

Τομέας ΙΕΣΠ

Όσον αφορά τα επαγγελματικά συνταξιοδοτικά ταμεία, τα οποία λειτουργούν ως ΙΕΣΠ από την 10η Φεβρουαρίου 2020, με βάση το ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Οδηγίας IORP II, η πλειοψηφία τους είναι ταμεία προνοίας καθορισμένων εισφορών. Για αυτά, οι όποιες απώλειες από επενδυτικούς κινδύνους βαραίνουν αποκλειστικά τα μέλη των ταμείων. Όσον αφορά τα ταμεία συντάξεων με καθορισμένες παροχές, τα οποία είναι πολύ λιγότερα σε αριθμό, αυτά αφορούν σχεδόν εξ ολοκλήρου Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, Δήμους και Κοινοτικά Συμβούλια. Τα πλείστα από αυτά τα ταμεία αντιμετωπίζουν κινδύνους εγγυήσεων και παρουσιάζουν αναλογιστικά ελλείμματα, άλλα σε μεγάλο βαθμό και άλλα σε μικρότερο, και αν δεν ληφθούν κατάλληλα μέτρα ενδέχεται να έχουν δημοσιονομικό αντίκτυπο.

Όσον αφορά τον λειτουργικό κίνδυνο (operational risk), τα μεγάλα ταμεία φαίνεται να έχουν προσαρμοστεί σε ικανοποιητικό βαθμό ως προς τις αυξημένες απαιτήσεις του Νόμου, σε σχέση με το σύστημα διακυβέρνησης, ενώ τα μικρά ταμεία δυσκολεύονται και από το 2021 ξεκίνησαν να μεταφέρονται στα μεγαλύτερα πολύ-επιχειρησιακά ταμεία, μειώνοντας με αυτό τον τρόπο τόσο τα έξοδα διαχείρισης τους όσο και τον λειτουργικό κίνδυνο.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

A. Τραπεζικός τομέας

Η αρχιτεκτονική της τραπεζικής ένωσης

Μετά το μεγάλο κόστος στα κράτη και στους φορολογούμενους από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2008-2009, στην Ευρωζώνη αποφασίστηκε η ανοικοδόμηση της τραπεζικής ένωσης με κύριο γνώμονα την αποκοπή του συνδετικού κρίκου μεταξύ τραπεζών και κρατών.

Η προληπτική εποπτεία από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό αποτελεί τον πρώτο πυλώνα της τραπεζικής ένωσης. Μέσω ετήσιων εποπτικών κύκλων, οι τράπεζες καλούνται όπως έγκαιρα κτίσουν ίδια κεφάλαια που να αντικατοπτρίζουν το μέγεθός τους, τη φάση του οικονομικού κύκλου και άλλους παράγοντες κινδύνου, ώστε να είναι σε θέση να απορροφήσουν οι ίδιες – χωρίς κρατική στήριξη – ενδεχόμενες ζημιές.

Στον δεύτερο πυλώνα της τραπεζικής ένωσης, βρίσκεται ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης με συγκεκριμένους κανόνες χειρισμού εάν συστημικό τραπεζικό ίδρυμα κριθεί ότι αποτυγχάνει ή ενδέχεται να αποτύχει. Σύμφωνα με το πλαίσιο εξυγίανσης, ακολουθείται συντεταγμένο σχέδιο ώστε οι ζημιές να απορροφηθούν από μετόχους και ομολογιούχους και η τράπεζα να συνεχίσει να παρέχει τις σημαντικές λειτουργίες της προς διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας.

Ο τρίτος πυλώνας αποτελείται από το Πανευρωπαϊκό Σύστημα Καταθέσεων, το οποίο δεν έχει ακόμη συμφωνηθεί. Σκοπός ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Προστασίας Καταθέσεων (European Deposit Insurance System, “EDIS”), με εξ’ ολοκλήρου συνεισφορές από τον τραπεζικό τομέα, το οποίο, στο μακρύτερο μέλλον, είναι να βοηθήσει περαιτέρω στην απάμβλυνση των επιπτώσεων μιας ενδεχόμενης μελλοντικής τραπεζικής κρίσης στην οικονομία και στα δημόσια οικονομικά. Ωστόσο, οι συζητήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν αδρανήσει και στο προβλεπτό μέλλον η υπόθεση εργασίας αφορά την ύπαρξη μόνο του εθνικού συστήματος εγγύησης καταθέσεων.

Το Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων (ΣΕΚ) αποτελεί ξεχωριστή νομική οντότητα η οποία συστάθηκε και λειτουργεί στην ΚΔ από το 2010. Μέλη του ΣΕΚ είναι όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν συσταθεί στην Κύπρο, περιλαμβανομένων και των υποκαταστημάτων τους που λειτουργούν σε άλλες χώρες μέλη της ΕΕ και των υποκαταστημάτων στην Κύπρο ξένων τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων από χώρες εκτός της ΕΕ. Τα υποκαταστήματα τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων από χώρες - μέλη της ΕΕ που βρίσκονται στην Κύπρο, καλύπτονται από τα αντίστοιχα συστήματα εγγύησης καταθέσεων των χωρών τους. Το ΣΕΚ ενεργοποιείται εφόσον διαπιστωθεί ότι συγκεκριμένο πιστωτικό ίδρυμα που είναι μέλος του, αδυνατεί να αποπληρώσει τους καταθέτες του. Το ανώτατο ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλεται ανά καταθέτη ανά αδειοδοτημένο πιστωτικό ίδρυμα, ανέρχεται σε €100.000. Κατά τον υπολογισμό της αποζημίωσης ενός καταθέτη, τα ποσά των υπαρχουσών καταθέσεων συμψηφίζονται με οποιαδήποτε υπόλοιπα δανείων ή άλλων πιστωτικών διευκολύνσεων που έχουν παραχωρηθεί από το καλυπτόμενο ίδρυμα στον καταθέτη καθώς και με οποιαδήποτε ποσά που αποτελούν ανταπαίτηση του καλυπτόμενου ιδρύματος και για τα οποία το καλυπτόμενο ίδρυμα έχει το δικαίωμα συμψηφισμού.

Το ΣΕΚ πρέπει να συσσωρεύσει μέχρι τον Ιούλιο του 2024, μέσω συνεισφορών των πιστωτικών ιδρυμάτων - μέλη του ΣΕΚ, ποσό που αντιστοιχεί στο 0.8% των καλυπτόμενων καταθέσεων. Οι συνεισφορές μέχρι στιγμής είναι εντός του χρονοδιαγράμματος για την επίτευξη του στόχου.

Δεδομένης της πιο πάνω αρχιτεκτονικής της τραπεζικής ένωσης, μέσω της ενεργής προληπτικής διατήρησης κεφαλαίων, της διάσωσης με ίδια μέσα και του αποθεματικού του ΣΕΚ, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι για ένα κράτος είναι σημαντικά μειωμένοι.

Β. Χρηματοοικονομικός μη τραπεζικός τομέας

Επενδυτικές υπηρεσίες και Ταμεία Αποζημίωσης Επενδυτών (ΤΑΕ)

Στην Κύπρο, λειτουργούν δύο ταμεία αποζημίωσης των επενδυτών, ήτοι το Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών ΕΠΕΥ (ΤΑΕ Πελατών ΕΠΕΥ) και το Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών Τραπεζών (ΤΑΕ Πελατών Τραπεζών).

Ο σκοπός αυτών των ΤΑΕ είναι η εξασφάλιση των απαιτήσεων των καλυπτόμενων πελατών έναντι των μελών του ΤΑΕ με την καταβολή αποζημιώσεων, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις.

Το μέγιστο ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλεται στους επιλέξιμους πελάτες είναι 20.000 ευρώ. Η εν λόγω κάλυψη ισχύει για το συνολικό ποσό των απαιτήσεων από τον αιτούντα έναντι ενός μέλους του ΤΑΕ, ανεξάρτητα από τον αριθμό των λογαριασμών, το νόμισμα και τον τόπο παροχής της υπηρεσίας.

Οι επιχειρήσεις επενδύσεων και οι τράπεζες, πληρώνουν ετήσια εισφορά στο αντίστοιχο ΤΑΕ, η οποία έχει ως ανώτατο όριο σωρευτικής συνεισφοράς το 0.5% των επιλέξιμων κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών μέσων. Τα μέλη των Ταμείων, μπορεί να κληθούν να καταβάλουν και έκτακτη συμπληρωματική εισφορά για την κάλυψη των απαιτήσεων από τους πελάτες συγκεκριμένου μέλους, εάν προκύψει τέτοια ανάγκη.

Με βάση τις διατάξεις της σχετικής Ευρωπαϊκής Οδηγίας και του εθνικού δικαίου, τα παραπάνω ταμεία χρηματοδοτούνται εξ ολοκλήρου από τα μέλη τους. Ως εκ τούτου, το κράτος δεν φέρει καμία ευθύνη για την αποζημίωση των επενδυτών.

Ασφαλιστικός και συνταξιοδοτικός τομέας

Μέσω συγκεκριμένων προνοιών και στόχων του ΣΑΑ, τόσο ο Έφορος ΙΕΣΠ όσο και ο Έφορος Ασφαλίσεων ξεκίνησαν να ενισχύονται με πρόσθετο προσωπικό, μέρος του οποίου έχει ήδη τοποθετηθεί στις υπηρεσίες αυτές. Επιπλέον, μέσω ανάλογων στόχων εντός του ΣΑΑ, οι δύο εποπτικές αρχές ενισχύουν περαιτέρω και αυξάνουν τόσο τα εποπτικά εργαλεία τα οποία χρησιμοποιούν για τον έλεγχο των δομών και των συστημάτων διακυβέρνησης των εποπτευόμενων οντοτήτων, όσο και των μέτρων που δύνανται να λαμβάνουν σε συνεχή βάση, μέσα από τις Διαδικασίες Εποπτικής Εξέτασης τις οποίες εφαρμόζουν.

Η εφαρμογή τέτοιων πολιτικών ενισχύει το περιβάλλον ελέγχου των εποπτευομένων, και διασφαλίζει την προστασία των ασφαλισμένων και των μελών των ΙΕΣΠ, και ταυτόχρονα συμβάλλουν ευρύτερα στη χρηματοοικονομική σταθερότητα.

Εισαγωγικά

Στα πλαίσια της προσπάθειας για ενδυνάμωση του πλαισίου διακυβέρνησης των Κρατικών Οντοτήτων, όπως αυτή αναδεικνύεται και από την Ανά Χώρα Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, τον Μάρτιο του 2023 το Υπουργείο Οικονομικών έλαβε τεχνική βοήθεια από το ΔΝΤ για εντοπισμό των αδυναμιών του υφιστάμενου συστήματος και των βέλτιστων διεθνών πρακτικών. Τον Αύγουστο του 2023 παραδόθηκε στην ΚΔ η τελική έκθεση εισηγήσεων των εμπειρογνομόνων, η οποία θα τύχει ενδελεχούς ανάλυσης για καθορισμό ενιαίου πλάνου υλοποίησης των επιμέρους δράσεων.

Κατόπιν εισήγησης του ΔΝΤ και στην βάση κριτηρίων του IMF Government Finance Statistics Manual 2014 (GFSM 2014), στην παρούσα Έκθεση περιλαμβάνονται στοιχεία για συνολικά 25 Οντότητες εκ των οποίων, οι 18, σύμφωνα με τα υπό αναφορά κριτήρια, ασκούν εμπορικές δραστηριότητες. Οι εναπομείνουσες 7 Οντότητες επιλέχθηκαν βάσει άλλων κριτηρίων όπως το μέγεθος (ενεργητικού/παθητικού), ο αριθμός του προσωπικού, το ύψος του προϋπολογισμού, καθώς και ο σκοπός/ δραστηριότητα.

Δυνάμει του άρθρου 2 του περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου του 2014 (Ν. 20(Ι)/2014) οι 25 Οντότητες, κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- Έξι (6) Οντότητες Γενικής Κυβέρνησης
- Μία (1) Κρατική Επιχείρηση
- Δεκαοκτώ (18) Κρατικοί Οργανισμοί

Το πλαίσιο λειτουργίας και υποχρεώσεων εκάστης οντότητας, καθορίζεται από την κατηγοριοποίησή της με βάση τη συγκεκριμένη νομοθεσία.

Ανάλυση Κινδύνων

Για αξιολόγηση της οικονομικής κατάστασης των ΟΔΔ, και κατ' επέκταση πιθανών δημοσιονομικών κινδύνων που προέρχονται από αυτές, με βάση τις ελεγμένες ή προκαταρκτικές μη ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις τους για το 2023 ετοιμάστηκαν οι πίνακες που ακολουθούν.

Ο Πίνακας Α παρουσιάζει οικονομικά στοιχεία για τα έσοδα, τις δαπάνες, τις υποχρεώσεις προς τρίτους (τρέχοντες και μεσοπρόθεσμες), τον αριθμό του προσωπικού κλπ. Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα Α εξάγονται ορισμένοι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον Πίνακα Β οι οποίοι δίνουν μία προκαταρκτική εικόνα για τον κάθε Οργανισμό. Οι αριθμοδείκτες αυτοί αφορούν το ύψος της κρατικής χορηγίας σε σχέση με το σύνολο των εσόδων, τις δαπάνες προσωπικού σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες, το κυκλοφορούν ενεργητικό σε σχέση με τον δανεισμό προς τα ίδια κεφάλαια.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α

A/A	Οργανισμός	Κατηγοριοποίηση	Καθαρές Μεταβιβάσεις	Έσοδα μη συμπεριλαμβαν ομένης Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (ΕΒΙΤΔΑ) (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωμένες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2023 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2023 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθεσμ ες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2023) (€ εκ.)
1	ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	Οντότητα Γενικής Κυβέρνησης	6,4	4,1	0,0	9,6	0	0	19,6	1,5	11,1	0,0	16,1	0,0	0,0
2	ΑΡΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0,0	1.262,9	137,8	116,1	2.246	27,1	2.419,1	1.201,6	1.342,3	-96,1	431,6	753,6	140,6
3	ΑΡΧΗ ΛΙΜΕΝΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0,0	34,6	23,0	9,1	156	3,1	923,0	16,3	17,4	0,0	4,8	3,2	0,0
4	ΑΡΧΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	-23,2	423,4	140,8	119,0	2.153	0,0	1.086,0	318,3	379,2	0,0	91,5	140,9	0,0
5	ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	2,0	33,2	33,1	0,8	17	0,0	6,3	1,6	1,6	0,0	0,5	0,1	0,0
6	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0,0	6,2	0,2	4,2	53	0,0	15,0	7,4	9,2	0,0	12,2	0,1	0,0
7	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	Κρατική Επιχείρηση	1,4	0,0	-1,3	0,6	12	0,0	1,9	0,7	1,3	0,0	0,2	0,0	0,0
8	ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΒΑΡΩΝ	Οντότητα Γενικής Κυβέρνησης	13,0	32,5	26,8	1,5	33	0,1	386,2	1,9	2,0	307,9	84,5	277,8	109,4
9	ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	Οντότητα Γενικής Κυβέρνησης	11,5	1,5	-0,5	9,4	219	0,1	75,8	11,7	12,2	0,0	62,9	33,0	0,0
10	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	0,4	1.656,8	160,4	6,4	128	0,0	824,2	1.500,4	1.500,9	0,0	222,2	7,9	0,0
11	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ (ΟΚΥΠΥ)	Κρατικός Οργανισμός	129,4	451,8	38,3	402,7	7.419	0,0	378,7	543,0	581,2	0,0	29,8	0,0	0,0
12	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	Κρατικός Οργανισμός	0,0	21,4	13,2	4,3	89	497,5	179,0	8,3	8,6	0,0	16,3	15,9	0,0
13	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	Οντότητα Γενικής Κυβέρνησης	111,1	18,1	36,5	71,9	2.065	1,4	397,8	96,9	133,8	0,0	7,1	125,7	0,0
14	ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΥΠΡΟΥ	Οντότητα Γενικής Κυβέρνησης	35,4	1,2	10,4	17,4	370	7,1	20,6	26,1	26,6	0,0	11,1	98,9	0,0
15	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΓΙΑΣ ΝΑΠΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	0,0	3,7	1,8	0,5	10	0,0	29,7	2,3	5,3	-17,5	1,4	16,9	18,3
16	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	0,0	11,8	10,3	2,9	83	0,1	200,4	5,8	18,1	86,4	21,8	147,1	111,4
17	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ - ΑΜΑΘΟΥΝΤΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	0,0	31,2	8,1	3,9	94	0,0	365,9	11,8	28,5	61,1	22,9	87,2	97,3
18	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	0,0	0,0	0,0	3,5	74	0,3	223,3	17,9	21,3	92,9	28,0	86,0	95,7
19	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0,0	6,2	3,4	0,9	16	0,1	58,7	2,2	9,0	33,8	4,8	35,1	37,9
20	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΦΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0,0	11,4	6,3	1,3	31	0,0	138,1	1,4	2,0	34,2	12,7	30,8	37,5
21	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	1,6	12,0	-1,0	3,1	112	0,4	23,5	1,9	6,0	0,0	6,4	0,8	0,0
22	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΜΕΣΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0,0	29,1	4,8	4,4	89	0,7	58,3	22,6	27,2	0,0	36,5	0,2	0,0
23	ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	Κρατικός Οργανισμός	0,0	38,7	7,5	6,7	176	0,0	0,0	12,8	36,1	0,0	14,9	7,6	0,0
24	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	Οντότητα Γενικής Κυβέρνησης	57,6	9,3	15,2	37,4	936	1,4	82,8	47,7	62,1	0,0	18,1	67,9	0,0
25	ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΞΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	Κρατικός Οργανισμός	0,0	4,4	0,6	3,5	60	0,0	20,0	5,2	5,5	-3,4	5,6	3,3	0,0
ΣΥΝΟΛΟ			347	4.067	668	841	16.641	540	7.934	3.855	4.248	499	1.164	1.940	648

ΠΙΝΑΚΑΣ Β

	Κρατική Χορηγία / Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού / Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό / Τρέχουσες Υποχρεώσεις	Χρέος / Ίδια Κεφάλαια
ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	60,79	86,15	1,12	0,00
ΑΡΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	0,00	8,65	1,60	0,18
ΑΡΧΗ ΛΙΜΕΝΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	0,00	52,30	42,23	0,00
ΑΡΧΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	0,00	31,39	2,23	0,00
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	5,68	51,28	12,96	0,00
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	0,00	45,85	0,85	0,00
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	99,11	46,57	8,48	0,00
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΒΑΡΩΝ	28,52	76,92	1,55	14,47
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	88,62	76,86	1,16	0,00
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	0,02	0,43	3,67	0,00
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ (ΟΚΥΠΥ)	22,26	69,28	9,70	0,00
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	0,00	50,58	6,45	0,00
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	85,99	53,74	11,79	0,00
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΥΠΡΟΥ	96,72	65,41	0,99	0,00
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΓΙΑΣ ΝΑΠΑΣ	0,00	9,19	6,66	1,60
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	0,00	16,02	2,71	3,68
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ - ΑΜΑΘΟΥΝΤΑΣ	0,00	13,76	3,93	0,38
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	n/a*	16,41	1,57	0,88
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ	0,00	10,00	3,43	2,01
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΦΟΥ	0,00	65,00	3,32	0,40
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	11,75	51,36	2,95	0,00
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΜΕΣΟΥ	0,00	16,33	1,03	0,00
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	0,00	18,56	1,48	0,00
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	86,10	60,23	2,02	0,00
ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΞΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	0,00	63,27	1,45	0,05

η/α * : Σχετικά με το πρώην Συμβούλιο Αποχετεύσεως Λευκωσίας σημειώνεται ότι κατά την ημερομηνία αποστολής των στοιχείων δεν είχαν ετοιμαστεί ακόμη οι οικονομικές καταστάσεις του 2023, και ως εκ τούτου υπάρχουν κάποια στοιχεία που απουσιάζουν

Σχόλια/ Διευκρινίσεις Πίνακα Β

(α) Κρατική Χορηγία / Σύνολο Εσόδων

Παρατηρείται ότι, οι οργανισμοί που έχουν το ψηλότερο ποσοστό, είναι οργανισμοί οι οποίοι δεν ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα και επομένως δεν παράγουν έσοδα αρκετά για να καλύψουν όλες τις δαπάνες τους, και ως εκ τούτου τους παρέχεται Κρατική στήριξη.

(β) Χρέος / Ίδια Κεφάλαια⁷

Ο μεγάλος δείκτης Χρέους/Ίδια Κεφάλαια του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών προκύπτει από υψηλό δανεισμό του Οργανισμού από το Κράτος ύψους €345,3 εκ. με τα οποία χρηματοδοτήθηκαν τα δάνεια του Οργανισμού προς το κοινό. Περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με την κατάσταση δανείων του Οργανισμού παρέχονται στο Κεφάλαιο III «ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ»

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που μπορεί να προκύψουν από τη λειτουργία των πιο πάνω οντοτήτων είναι οι ακόλουθοι:

(α) Πιθανή μείωση της κερδοφορίας τους η οποία θα επιφέρει μείωση των εισοδημάτων για το κράτος είτε αυτά προέρχονται από μερίσματα ή/και καταβολή άμεσων και έμμεσων φορολογιών.

(β) Σε περίπτωση που πραγματοποιηθεί ζημιά για σειρά ετών είναι πιθανόν να επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό και κατ' επέκταση τις δημοσιονομικές προοπτικές αφού το κράτος είναι πιθανό να κληθεί να καλύψει τις ζημιές αυτές μέσω κρατικής χορηγίας αν η νομοθεσία το επιτρέπει.

(γ) Ζημιογόνα πορεία των οντοτήτων αυτών πιθανόν να επηρεάσει την ρευστότητα τους και κατ' επέκταση την ικανότητα τους για την έγκαιρη αποπληρωμή των υποχρεώσεων τους προς τους πιστωτές τους. Εάν το κράτος έχει εγγυηθεί οποιαδήποτε υποχρέωση προς πιστωτές πιθανόν να κληθεί να καταβάλει το ανάλογο ποσό. Εάν αυτό επισυμβεί θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στα δημόσια οικονομικά.

(δ) Η πιθανή αύξηση των λειτουργικών και κεφαλαιουχικών δαπανών από οντότητες που δεν πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες (άρα δεν έχουν σημαντικά εισοδήματα) θα επηρεάσει αρνητικά τα δημόσια οικονομικά αφού το κράτος θα κληθεί να καταβάλει αυξημένες χορηγίες.

(ε) Τα αναλογιστικά ελλείμματα των ΟΔΔ για κάλυψη των συνταξιοδοτικών ωφελημάτων των υπαλλήλων τους, και ιδιαίτερα των ΟΔΔ που καλύπτουν τις δαπάνες τους με κρατική χορηγία.

(στ) Ανάλογα με την δραστηριότητα του κάθε Οργανισμού, ενδεχόμενη πτώχευση ή μη εύρυθμη λειτουργία μπορεί να οδηγήσει σε έκτακτα μέτρα της Κυβέρνησης τα οποία κατά πάσα πιθανότητα θα έχουν σημαντικό κόστος.

⁷ Περιλαμβάνει τα δάνεια - όχι όλες τις υποχρεώσεις.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

(α) Ο Κώδικας Δημόσιας Διακυβέρνησης (ΚΔΔ) του 2019, στοχεύει στην προώθηση καλών πρακτικών διακυβέρνησης και ενθαρρύνει τους Οργανισμούς που παρέχουν δημόσιες υπηρεσίες ή/και χρησιμοποιούν δημόσιο χρήμα να τις ενσωματώσουν στη λειτουργία τους ως οδηγός και να συμμορφωθούν. Οι βασικές αρχές διακυβέρνησης, που μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν θέματα οικονομική διαχείρισης αλλά και διαχείρισης κινδύνων, βοηθούν στην αύξηση της απόδοσης καθώς και στην οικονομική ευρωστία του κάθε Οργανισμού και κατ' επέκταση των δημόσιων οικονομικών.

Με στόχο την παρακολούθηση της εφαρμογής του ΚΔΔ, κατά την υποβολή του ετήσιου Προϋπολογισμού, οι Οργανισμοί συμπληρώνουν το Ερωτηματολόγιο Ελέγχου Συμμόρφωσης και την Βεβαίωση Εφαρμογής του ΚΔΔ. Ο Κώδικας Διακυβέρνησης έχει διατυπωθεί με βάση την αρχή της «συμμόρφωσης ή της εξήγησης» (comply or explain), με την οποία ένας Οργανισμός που υιοθετεί τον Κώδικα πρέπει είτε να συμμορφώνεται πλήρως με τις αρχές του είτε, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης ένεκα της φύσης του Οργανισμού ή κάποιας ιδιαιτερότητας, να τεκμηριώνει επαρκώς τους τρόπους με τους οποίους εξακολουθεί να τηρείται η σχετική αρχή. Ο ΚΔΔ μετά την υποβολή της Έκθεσης του ΔΝΤ ενδέχεται να αναθεωρηθεί σε μια προσπάθεια περαιτέρω ενίσχυσης του πλαισίου διακυβέρνησης.

(β) Ακόμα ένα μέτρο πρόληψης αποτελεί η ετοιμασία Έκθεσης Κινδύνου από τον κάθε Οργανισμό η οποία επίσης υποβάλλεται μαζί με τον ετήσιο Προϋπολογισμό. Η Έκθεση Κινδύνου περιλαμβάνει την αναγνώριση, την αξιολόγηση, τον τρόπο χειρισμού των κινδύνων, χρονοδιάγραμμα μείωσης ή εξάλειψης του κινδύνου καθώς και εκτίμηση των αποτελεσμάτων, μετά από την λήψη μέτρων.

(γ) Περαιτέρω, μαζί με την υποβολή στη Βουλή των Αντιπροσώπων των Προϋπολογισμών των οντοτήτων Γενικής Κυβέρνησης/Κρατικών Οργανισμών, κατατίθεται στη ΒτΑ και στον Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας (ΓΕ), λεπτομερής έκθεση συμμόρφωσης και εφαρμογής των παρατηρήσεων του ΓΕ που περιέχονται στην τελευταία εκδοθείσα ετήσια έκθεσή του και αφορούν τις αρμοδιότητες και δραστηριότητες των υπηρεσιών που αφορά ο υπό έγκριση προϋπολογισμός.

Επόμενα Βήματα

Σε συνέχεια της ενδελεχούς αξιολόγησης των ευρημάτων των εμπειρογνομόνων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου έχει ετοιμαστεί Σχέδιο Δράσης για την ενίσχυση του πλαισίου διακυβέρνησης των κρατικών οντοτήτων το οποίο αναμένεται να κατατεθεί στο Υπουργικό Συμβούλιο εντός Σεπτεμβρίου 2024.

iii. ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Εισαγωγικά

Οι ΑΤΑ αποτελούν μέρος της Γενικής Κυβέρνησης. Πριν την Μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία τέθηκε σε εφαρμογή στις 01.07.2024, υπήρχαν 39 Δήμοι εκ των οποίων οι 9 είναι κατεχόμενοι και 487 Κοινοτικά Συμβούλια, εκ των οποίων τα 137 είναι κατεχόμενα. Επισημαίνεται ότι τα οικονομικά στοιχεία που έχουν συλλεχθεί για την ετοιμασία της παρούσας ΕΔΚ, αφορούν τις Οικονομικές Καταστάσεις

του 2023 και ως εκ τούτου οι αλλαγές οι οποίες έχει επιφέρει η εν λόγω μεταρρύθμιση, σε ότι αφορά στα δεδομένα που αντικατοπτρίζονται στην ΕΔΚ θα ληφθούν υπόψη σε μελλοντική Έκθεση. Οι Δήμοι και τα Κοινοτικά Συμβούλια ετοιμάζουν τους δικούς τους προϋπολογισμούς. Οι προϋπολογισμοί των Δήμων εγκρίνονται από κοινού από τους Υπουργούς Εσωτερικών και Οικονομικών και οι προϋπολογισμοί των Κοινοτικών Συμβουλίων από τον Υπουργό Εσωτερικών (Έπαρχοι) και τον Υπουργό Οικονομικών, σύμφωνα με τον περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο του 2014, 20(Ι)/2014, και τους περί Δήμων και περί Κοινοτήτων Νόμους.

Για κάλυψη των λειτουργικών δαπανών των προϋπολογισμών τους, παραχωρείται κρατική χορηγία, η κατανομή της οποίας γίνεται από το Υπουργείο Εσωτερικών, σύμφωνα με πληθυσμιακά κριτήρια.

Ανάλυση Κινδύνων

Η ανάλυση που ακολουθεί αφορά μόνο τους τριάντα (30) ελεύθερους Δήμους (και όχι τους κατεχόμενους και τις κοινότητες κατεχόμενες και μη). Πρόσθετα, οι Δήμοι έχουν κατηγοριοποιηθεί σύμφωνα με πληθυσμιακά στοιχεία της τελευταίας απογραφής πληθυσμού του 2021 (ημερομηνία δημοσιοποίησης 09.08.2024).

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ

Κατηγοριοποίηση Δήμων βάσει του πληθυσμού	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ 000)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανομένης Κρατικής Χορηγίας (€ 000)	Λειτουργικές Δαπάνες (€ 000)	Μισθολόγιο (Συνολικό κόστος εργοδότη) (€ 000)	Κόστος Συντάξεων (€ 000)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, έκτακτοι, αορίστου, ωρομίσθιοι)	Ενεργητικό (Assets) (€ 000)	Σύνολο Δαπανών για το 2023 (€ 000)	Αναλογιστικό (Έλλειμμα)/ Πλεόνασμα (€ 000)
Πληθυσμός κάτω των 10.000	19,490	49,410	27,674	18,024	0,957	541	157,842	59,753	-6,567
Πληθυσμός 10.001 - 30.000	32,324	69,286	56,738	32,722	2,167	908	227,754	90,077	-23,836
Πληθυσμός άνω των 30.001	51,263	133,068	65,963	68,658	11,076	1.956	656,980	229,585	-180,657
ΣΥΝΟΛΟ	103,078	251,764	150,374	119,404	14,200	3.405	1.042,576	379,415	-211,059

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ

Κατηγοριοποίηση Δήμων βάσει τον πληθυσμό	Μέσος μισθός €	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού/ Συνολικές Δαπάνες %
Πληθυσμός κάτω των 10.000	33.315	28,29	30,16
Πληθυσμός 10.001 - 30.000	36.038	31,81	36,33
Πληθυσμός άνω των 30.001	35.101	27,81	29,91

Σε γενικές γραμμές, οι τριάντα (30) Δήμοι εργοδοτούν 3,405 εργαζομένους όπου ο μεγαλύτερος Δήμος απασχολεί 520 εργαζομένους και ο μικρότερος 9.

Η κρατική χορηγία που παραχωρήθηκε στους Δήμους το 2023 ανήλθε στα €103,1 εκ. και έχει αυξηθεί από την προηγούμενη χρονιά κατά €1 εκ. Όπως φαίνεται στον Πίνακα Γ η κρατική χορηγία προς τους Δήμους αποτελεί σημαντικό μέρος των συνολικών τους εσόδων γεγονός που τους καθιστά, ως ένα βαθμό, οικονομικά εξαρτώμενους από το Κράτος.

Το μισθολόγιο καλύπτει το 31% περίπου των συνολικών τους δαπανών ενώ οι υπόλοιπες λειτουργικές τους δαπάνες καλύπτουν περίπου το 40%. Κατ' επέκταση, οι δαπάνες προσωπικού και οι λειτουργικές δαπάνες αποτελούν το σημαντικότερο ποσοστό των δαπανών των Δήμων. Διευκρινίζεται ότι στις λειτουργικές δαπάνες περιλαμβάνονται και οι δαπάνες που σχετίζονται με την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες (καθαριότητα, κοινωνικές υπηρεσίες, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.ά.).

Όσον αφορά τις μακροχρόνιες υποχρεώσεις των Δήμων προς την κυβέρνηση και τα πιστωτικά ιδρύματα αυτές ανέρχονται σε €651 εκ. έχοντας μειωθεί από την προηγούμενη χρονιά κατά €2 εκ..

Τέλος, το αναλογιστικό έλλειμμα των ταμείων τους ανέρχεται στο συνολικό ποσό των €211 εκ., έχοντας αυξηθεί από την προηγούμενη χρονιά κατά €10 εκ.. Το μεγαλύτερο μέρος της οφειλής προέρχεται κυρίως από τους μεγάλους πληθυσμιακά Δήμους.

Από τις τελευταίες διαθέσιμες αναλογιστικές μελέτες προκύπτει ότι μεγάλος αριθμός Δήμων παρουσιάζει αναλογιστικά ελλείμματα στις συντάξεις. Σε περίπτωση που Δήμος αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις προς τους εργοδοτούμενους του, τότε το κράτος θα κληθεί να καλύψει τις υποχρεώσεις αυτές.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

- Στα πλαίσια της μεταρρύθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης η οποία έχει τεθεί σε εφαρμογή τον Ιούλιο του 2024 αναμένεται ότι οι ΑΤΑ θα είναι σε θέση να αποκτήσουν την οικονομική και διοικητική αυτονομία.
- Η μείωση των λειτουργικών δαπανών και ο περιορισμός αύξησης των δαπανών προσωπικού των ΑΤΑ που αποτελούν το 71% των συνολικών δαπανών τους θα οδηγήσουν στη βελτίωση των οικονομικών τους.
- Η εντατικοποίηση των ενεργειών για είσπραξη των καθυστερημένων οφειλών προς τους Δήμους και παροχή πρόσθετων εργαλείων (νομοθετικών) για τη βελτίωση της εισπραξιμότητας, θα συνέβαλλε στον μετριασμό δημοσιονομικών κινδύνων.
- Η ανάπτυξη και εφαρμογή ενός μεσοπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδιασμού για πιο ορθολογιστική λειτουργία των ΑΤΑ, σύμφωνα με τις οικονομικές δυνατότητες του κάθε Δήμου. Ο κάθε Δήμος πρέπει να ετοιμάζει και υλοποιεί ένα ρεαλιστικό/ ορθολογιστικό προϋπολογισμό εντός των οικονομικών του δυνατοτήτων.
- Με σκοπό την πλήρη χρηματοδότηση των Ταμείων Συντάξεων και εξάλειψης των ελλειμμάτων οι Δήμοι θα πρέπει, μέσω μακροχρόνιου σχεδιασμού, να χρηματοδοτούν το Αναλογιστικό τους Έλλειμμα κατά τρόπο που θα είναι διαχειρίσιμος και οικονομικά βιώσιμος. Επίσης οι αναλογιστικές μελέτες θα πρέπει να επικαιροποιούνται μέσα σε εύλογα διαστήματα έτσι ώστε να ενημερώνονται για τη διαφοροποίηση του ύψους της συνεισφοράς τους.

- Από 1/1/2018, μετά από Απόφαση ΥΣ το κράτος έχει αναλάβει την αποπληρωμή των οφειλόμενων εγγυημένων δανείων των Δήμων.

Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα της ΚΔ για το έτος 2023

iv. ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Εισαγωγικά

Οι Συμπράξεις Ιδιωτικού και Δημόσιου Τομέα προκύπτουν:

(α) είτε από τις Συμφωνίες Παραχώρησης Υπηρεσιών, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου Δημόσιου Τομέα Αρ. 32 (IPSAS 32 Service Concession Arrangements: Grantor).

(β) είτε από άλλες Συμπράξεις του Ιδιωτικού με το Δημόσιο Τομέα, σύμφωνα με τις πρόνοιες άλλων Διεθνών Λογιστικών Προτύπων πέραν των προνοιών του IPSAS 32.

Οι **Συμφωνίες Παραχώρησης Υπηρεσιών** αποτελούνται κυρίως από συμβάσεις (δεσμευτικές ρυθμίσεις) βάσει των οποίων μια οντότητα δημόσιου τομέα, η παραχωρούσα αρχή, χορηγεί σε έναν ιδιωτικό φορέα, τον φορέα εκμετάλλευσης, το δικαίωμα εκμετάλλευσης των περιουσιακών στοιχείων της παραχωρούσας αρχής. Σε μια συμφωνία παραχώρησης υπηρεσιών, ο φορέας εκμετάλλευσης συμφωνεί να διατηρεί και λειτουργεί το περιουσιακό στοιχείο παρέχοντας μια δημόσια υπηρεσία για μια προκαθορισμένη χρονική περίοδο. Με τις Συμφωνίες Παραχώρησης Υπηρεσιών επιτυγχάνεται η κατάλληλη διαχείριση των απαιτούμενων πόρων και οι κίνδυνοι που απορρέουν κατανέμονται μεταξύ των εταίρων αναλόγως των αρμοδιοτήτων τους.

Ο ορισμός που δίνεται με βάση τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα Δημόσιου Τομέα (IPSAS 32: Service Concession Arrangement- Grantor) παρουσιάζεται πιο κάτω:

*Μια **συμφωνία παραχώρησης υπηρεσιών** είναι μια δεσμευτική συμφωνία μεταξύ της παραχωρούσας αρχής και ενός φορέα εκμετάλλευσης στην οποία:*

- (1) Ο φορέας εκμετάλλευσης χρησιμοποιεί το περιουσιακό στοιχείο παραχώρησης υπηρεσίας για να παρέχει μια δημόσια υπηρεσία εκ μέρους της παραχωρούσας αρχής για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, και*
- (2) Ο φορέας εκμετάλλευσης αποζημιώνεται για τις υπηρεσίες του κατά την περίοδο της συμφωνίας παραχώρησης υπηρεσιών.*

Η παραχωρούσα αρχή αναγνωρίζει μία συμφωνία ως Συμφωνία Παραχώρησης Υπηρεσιών εάν πληρούνται τα πιο κάτω κριτήρια:

- (1) Η παραχωρούσα αρχή ελέγχει ή ρυθμίζει τις υπηρεσίες που πρέπει να παρέχει ο φορέας εκμετάλλευσης με το περιουσιακό στοιχείο, **σε ποιον** πρέπει να τις παρέχει και **σε ποια τιμή**, και
- (2) Η παραχωρούσα αρχή ελέγχει - μέσω ιδιοκτησίας, πραγματικού δικαιώματος ή αλλιώς - τυχόν σημαντικά εναπομένοντα δικαιώματα στο περιουσιακό στοιχείο στο τέλος της συμφωνίας.

Συνήθως οι συμφωνίες παραχώρησης υπηρεσιών αναφέρονται κυρίως σε έργα υποδομής όπως αεροδρόμια, έργα υποδομής σε διόδους, γέφυρες, νοσοκομεία, φυλακές, μονάδες αφαλάτωσης κ.λ.π. και άλλα πάγια ή άυλα περιουσιακά στοιχεία που χρησιμοποιούνται για διοικητικούς σκοπούς για την **παροχή δημόσιων υπηρεσιών**, τα οποία ενδέχεται να υπάρχουν ήδη, ή τα οποία θα κατασκευαστούν ή ακόμη δύναται να αναφέρονται σε έργα αναβάθμισης ή και επέκτασης ή και βελτίωσης υφιστάμενων περιουσιακών στοιχείων από τον φορέα εκμετάλλευσης.

Οι Συμφωνίες Παραχώρησης Υπηρεσιών που βρίσκονται σε ισχύ παρουσιάζονται πιο κάτω:

- A. Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου
- B. Λιμάνι Λεμεσού
- Γ. Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας
- Δ. Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Δεκέλειας
- E. Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού
- ΣΤ. Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Πάφου

Κατά τη διάρκεια του έτους 2023 η Παραχωρούσα Αρχή ενεργοποίησε το δικαίωμα τερματισμού της συμφωνίας παραχώρησης υπηρεσιών αναφορικά με την “Μονάδα ΟΕΔΑ και ΣΜΑ Λεμεσού” και η διαχείριση του συγκεκριμένου έργου περιήλθε στην κυριότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας και ως εκ τούτου δε δύναται να ταξινομηθεί ως Σύμφωνία Παραχώρησης Υπηρεσιών και δεν περιλαμβάνεται στις πιο κάτω αναλύσεις.

Κατά το έτος 2024, η Παραχωρούσα Αρχή ενεργοποίησε το δικαίωμα τερματισμού της συμφωνίας παραχώρησης υπηρεσιών αναφορικά με το «Λιμάνι και Μαρίνα Λάρνακας» και η διαχείριση του συγκεκριμένου έργου περιήλθε στην κυριότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας και ως εκ τούτου δε δύναται να ταξινομηθεί ως Συμφωνία Παραχώρησης Υπηρεσιών και δεν περιλαμβάνεται στις πιο κάτω αναλύσεις.

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Λιμάνι Λεμεσού
Περιγραφή σύμβασης	Συμφωνία Παραχώρησης για την Ανάπτυξη, Μελέτη, Κατασκευή, Συντήρηση και Λειτουργία των Αερολιμένων Λάρνακας και Πάφου	Αποκρατικοποίηση των Εμπορικών Δραστηριοτήτων του Λιμένα Λεμεσού: Τμήμα 1: Σύμβαση Παραχώρησης για την Διαχείριση των Εμπορικών Δραστηριοτήτων του Τερματικού Σταθμού Εμπορευματοκιβωτίων στο Λιμάνι Λεμεσού Τμήμα 2: Σύμβαση Παραχώρησης για την Διαχείριση των Εμπορικών Δραστηριοτήτων του Τερματικού Σταθμού Γενικού Εμπορίου στο Λιμάνι Λεμεσού Τμήμα 3: Σύμβαση Παραχώρησης Θαλάσσιων Υπηρεσιών στο Λιμάνι Λεμεσού.
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	8.7.2005	25.4.2016
Ημερομηνία ισχύος συμφωνίας	12.5.2006	29.1.2017
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	25 έτη (μέχρι 12/5/2031)	Τμήμα 1: 25 έτη Τμήμα 2: 25 έτη Τμήμα 3: 15 έτη
Διαμοιρασμός κόστους	Διαχειριστής:100%	Διαχειριστές: 100%

Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	Φάση I €659,6 εκ.(κατασκευή αερολιμένων – ολοκληρώθηκε)	
	Φάση II €80-100 εκ. (επέκταση αερολιμένων – δεν ξεκίνησε)	

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Λιμάνι Λεμεσού
Καθαρή αξία εισοδημάτων από το έργο (Κυβέρνησης)		Τμήμα 1: Σταθερό Μίσθωμα: €7 εκ. ανά έτος Μεταβλητό Μίσθωμα: 62,71% επί των ακαθάριστων εσόδων του Διαχειριστή
	Σταθερό: €3,5 εκ. ανά έτος, αναπροσαρμοσμένο κάθε 2 έτη, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή	

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Λιμάνι Λεμεσού
	Μεταβλητό: 33% επί των ακαθάριστων εισπραχθέντων εσόδων του Διαχειριστή μείον 0,62% του ποσοστού αυτού το οποίο αφορά στην προσαρμογή επιτοκίου αναφοράς με ημερομηνία ισχύος 12/05/2006	Τμήμα 2: Σταθερό Μίσθωμα: €2 εκ ανά έτος Μεταβλητό Μίσθωμα: 52,10% επί των ακαθάριστων εσόδων του Διαχειριστή
	Διαμοιρασμός κερδών βάσει προτύπων απόδοσης (Δεν εφαρμόστηκε το έτος 2023)	Τμήμα 3: Σταθερό Μίσθωμα: €0,15 εκ ανά έτος Μεταβλητό Μίσθωμα: 10,1% επί των ακαθάριστων εσόδων του Διαχειριστή
Εισπράξεις έτους	€61,3 εκ. (Σημείωση 1)	€66,3 εκ. Τμήμα 1: €43,5 εκ. Τμήμα 2: €21,9 εκ. Τμήμα 3: €0.83 εκ,

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Λιμάνι Λεμεσού
Πληρωμές έτους	Δ/Ε	Δ/Ε
Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας	Όχι	Ναι
Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας	Σύμφωνα με τους όρους της Συμφωνίας	Η Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωγου τερματισμού μόνο σε περίπτωση παράβασης των όρων της Σύμβασης και υπό προϋποθέσεις.
Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας	Κυβέρνηση (Σημείωση 3)	Κυβέρνηση (Σημείωση 3)
Καθορισμός τελών	Αεροναυτικά τέλη: αύξηση μόνο με έγκριση της Κυβέρνησης	Ρυθμιζόμενες Χρεώσεις: Καθορισμός ανώτατων ορίων από Αρχή Λιμένων
	Μη αεροναυτικά τέλη: ελεύθερος καθορισμός, βασισμένος στο κόστος της σχετικής υπηρεσίας	Μη ρυθμιζόμενες Χρεώσεις: Ελεύθερος Καθορισμός

Λεπτομέρειες	(Γ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας	(Δ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Δεκέλειας
Περιγραφή σύμπραξης	Ανακαίνιση, λειτουργία και πώληση νερού	Επέκταση, ανακαίνιση, λειτουργία, συντήρηση και πώληση νερού
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	26.1.2012	30.9.2005 και 27.11.2007 (συμπληρωματική συμφωνία)
Ημερομηνία έναρξης λειτουργίας	1.7.2015	20.5.2007
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	27 έτη (2 έτη για ανακαίνιση και 25 έτη για λειτουργία)	22 έτη (2 έτη για ανακαίνιση και 20 έτη για λειτουργία)
Διαμοιρασμός κόστους	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%
Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	€6 εκ.	€27,8 εκ.
Ελάχιστο ποσό πληρωτέο από την κυβέρνηση για κάλυψη κεφαλαιουχικού κόστους για ολόκληρη τη συμφωνία	€12,3 εκ.	€41,7 εκ.
Εισπράξεις έτους	Δ/Ε	Δ/Ε
Πληρωμές έτους	€20,6 εκ. (Σημείωση 2)	€28,3 εκ. (Σημείωση 2Α)

Λεπτομέρειες	(Γ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας	(Δ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Δεκέλειας
Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας	Όχι	Όχι
Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας	Η Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Η Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας
Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας	Κυβέρνηση (Σημείωση 3)	Κυβέρνηση (Σημείωση 3)
Καθορισμός τελών	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (Σημείωση 4)	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (Σημείωση 4)

Λεπτομέρειες	(Ε) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού	(ΣΤ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Πάφου
Περιγραφή σύμπραξης	Σχεδιασμός, κατασκευή, λειτουργία, συντήρηση και προμήθεια νερού	Κατασκευή Μονάδας Αφαλάτωσης Πάφου, είναι τύπου αντίστροφης ώσμωσης

Λεπτομέρειες	(Ε) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού	(ΣΤ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Πάφου
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	7.8.2009	17.1.2019
Ημερομηνία έναρξης λειτουργίας	1.7.2012	24.5.2021
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	23 έτη (3 έτη για κατασκευή και 20 έτη για λειτουργία)	25 έτη
Διαμοιρασμός κόστους	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%
Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	€45,8 εκ.	€ 5 εκ.
Ελάχιστο ποσό πληρωτέο από την κυβέρνηση για κάλυψη κεφαλαιουχικού κόστους για ολόκληρη τη συμφωνία	€81,6 εκ.	€7,1 εκ.
Εισπράξεις έτους	Δ/Ε	Δ/Ε
Πληρωμές έτους (με Φ.Π.Α.)	€15,0 εκ. (Σημείωση 2Α)	€3,6 εκ. (Σημείωση 2Α)

Λεπτομέρειες	(Ε) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού	(ΣΤ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Πάφου
Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας	Όχι	Όχι
Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας	Η Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Η Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας
Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας	Κυβέρνηση (Σημείωση 3)	Κυβέρνηση (Σημείωση 3)
Καθορισμός τελών	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (Σημείωση 4)	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (Σημείωση 4)

Επεξηγήσεις:

Σημείωση 1: Το ποσό των εισπράξεων περιλαμβάνεται στην κατηγορία «Ενοίκια, Δικαιώματα και Άλλοι Προσόδοι» των Οικονομικών Καταστάσεων του Κράτους. Αποτελείται από Σταθερό εισόδημα €3.5 εκ. και Μεταβλητό εισόδημα €66.9 εκ. μείον αποκοπές €28.6 εκ. ως οι οφειλές της Κυπριακής Δημοκρατίας προς το Φορέα Εκμετάλλευσης. Το ποσό των εισπράξεων περιλαμβάνει ποσό €19.5 εκ. που αφορά την εισπράξη Μεταβλητού Τέλους Παραχώρησης για το έτος 2022 η οποία αναστάλθηκε λόγω Covid και αναμένεται ότι θα εισπραχθεί σταδιακά κατά τα έτη 2023-2024, όπως προνοείται από τους σχετικούς όρους της Σύμβασης.

Πέραν των πιο πάνω, στα Έσοδα από Προσφορά Υπηρεσιών και Αγαθών, των Οικονομικών Καταστάσεων του Κράτους 2023, συμπεριλαμβάνεται ποσό ύψους €3.2 εκ., το οποίο εισπράχθηκε από την Κυβέρνηση κατά τη διάρκεια του έτους και αφορούσε παροχή υπηρεσιών από την Πυροσβεστική Υπηρεσία προς το Διαχειριστή.

Σημείωση 2: Μετά από απόφαση διαιτησίας που πάρθηκε τον Ιούνιο 2024 η Κυπριακή Δημοκρατία θα πρέπει να πληρώσει στον ανάδοχο, το ποσό των €3.854 εκ. πλέον τόκους έναντι των συνολικών απαιτήσεων του αναδόχου ύψους 17.1 εκ. πλέον τόκους. Εκκρεμεί η απόφαση Διαιτησίας αναφορικά με το ύψος καταβολής των τόκων.

Σημείωση 2Α: Δεν υπήρχαν οποιεσδήποτε Εκκρεμείς Υποχρεώσεις για το έτος.

Σημείωση 3: Τα έργα θα πρέπει να περιέλθουν στην Κυβέρνηση με ευθύνη του Διαχειριστή να είναι απαλλαγμένα οποιωνδήποτε ελαττωμάτων.

Σημείωση 4: Το κράτος υποχρεούται κατά το ελάχιστο να αγοράζει μια καθορισμένη ποσότητα ασφαλισμένου νερού ή έχει το δικαίωμα να θέσει τη μονάδα σε εφεδρεία και να καταβάλλει στον Ανάδοχο ένα ελάχιστο ποσό για κάλυψη του κεφαλαιουχικού κόστους. Οι τιμές μονάδας ανά κυβικό μέτρο αναπροσαρμόζονται κάθε τρίμηνο βάσει των ακόλουθων παραμέτρων: (α) δείκτης εργατικών, (β) δείκτης καυσίμων και (γ) πραγματική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας.

Ενδεχόμενες Υποχρεώσεις

Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου

Σε περίπτωση που ο Ανάδοχος δεν είναι σε θέση να αποπληρώσει τα δάνεια του, η κυβέρνηση έχει υποχρέωση να καταβάλει στους δανειστές του Αναδόχου το 95% των οφειλόμενων δανείων. Σε τέτοια περίπτωση η συμφωνία ακυρώνεται και τόσο οι υποδομές όσο και τα περιουσιακά στοιχεία του έργου μεταφέρονται στην κυριότητα της κυβέρνησης.

Άλλες ενδεχόμενες υποχρεώσεις αναφορικά με τους αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου ενδέχεται να προκύψουν από τις απαιτήσεις του φορέα εκμετάλλευσης αναφορικά με τις τροποποιήσεις των φορολογικών συντελεστών εταιρειών, από την αύξηση των συνεισφορών των κοινωνικών ασφαλίσεων και την ένταξη της συνεισφοράς στο ΓεΣΥ, απαιτήσεις λόγω των μέτρων περιορισμού της εξάπλωσης του κορονοϊού κ.λ.π.

Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας

Υπάρχει απαίτηση από τον Ανάδοχο για μη κατάλληλη παράδοση της Μονάδας Αφαλάτωσης από το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων. Κατόπιν σχετικής εξέτασης από την ΚΕΑΑ, το θέμα της απαίτησης παραπέμφθηκε στη Νομική Υπηρεσία.

Επιπρόσθετα, εκκρεμούν νέες απαιτήσεις από τον Ανάδοχο, για τις οποίες αναμένεται απόφαση από την ΚΕΑΑ.

Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού

Υπάρχουν απαιτήσεις από τον Ανάδοχο, για τις οποίες αναμένεται απόφαση από την ΚΕΑΑ.

Λιμάνι Λεμεσού

Υπάρχει απαίτηση από τον ανάδοχο του Τερματικού Σταθμού Γενικού Εμπορίου η οποία βρίσκεται στο στάδιο διαιτησίας. Η διαιτησία αφορά τον περιορισμό στα φορτία που δύναται να διαχειρίζεται το Λιμάνι Λάρνακας (υπέρβαση σχετικού ορίου).

Υπάρχει απαίτηση από τον ανάδοχο του Τερματικού Εμπορευματοκιβωτίων η οποία βρίσκεται στο στάδιο διαιτησίας. Η απαίτηση αφορά την διεκδίκηση αποζημίωσης για αθέτηση περιορισμού /υποχρεώσεων από τον διαχειριστή Τερματικού Σταθμού Γενικού Εμπορίου, για το οποίο δεσμεύτηκε το κράτος.

Υπάρχει απαίτηση από τον ανάδοχο Παροχής Θαλάσσιων Υπηρεσιών η οποία βρίσκεται στο στάδιο διαιτησίας, το ύψος της οποίας ανέρχεται στα €1.06 εκ.. Η απαίτηση αφορά την διεκδίκηση αποζημιώσεων για δικαίωμα αύξησης των χρεώσεων κατά 5% κατά τον 3ο χρόνο. Παρόμοιας φύσης απαίτηση αποζημίωσης εκδικάστηκε στο διαιτητικό δικαστήριο, αναφορικά με τον ανάδοχο του Τερματικού Σταθμού Γενικού Εμπορίου. Η απόφαση πάρθηκε υπέρ του αναδόχου.

